

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Srovnání dopadů současné finanční krize na bankovní systém v České republice a
ve Velké Británii

Comparison of the Impact of Current Financial Crisis on the Banking System in
the Czech Republic and Great Britain

Student:

Bc. Kateřina Talpová

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Zuzana Kučerová, Ph.D.

Ostrava 2011

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci včetně příloh vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 28. dubna 2011

.....

Vlastnoruční podpis autora

Děkuji vedoucí diplomové práce Ing. Zuzaně Kučerové, Ph.D. za její vstřícnost a cenné rady, které mi byly velmi nápomocny při zpracování mé diplomové práce.

Obsah:

1	Úvod	6
2	Finanční krize: Teorie a současnost.....	8
2.1	Teoretická východiska finančních krizí.....	8
2.1.1	Typologie finančních krizí.....	8
2.1.2	Teoretické modely finančních krizí	11
2.2	Současná finanční krize – její příčiny, průběh a dopady	13
2.2.1	Příčiny krize	13
2.2.2	Průběh krize	18
2.2.3	Pomoc finančním trhům.....	19
2.2.4	Dopady finanční krize na USA a EU.....	21
2.3	Dílčí závěr.....	24
3	Bankovní systém v České republice a ve Velké Británii	25
3.1	Bankovní systém	25
3.1.1	Institucionální složka bankovního systému	25
3.1.2	Funkční složka bankovního systému	26
3.2	Historický vývoj bankovníctví	27
3.2.1	Vývoj v České republice	27
3.2.2	Vývoj ve Velké Británii.....	29
3.3	Centrální bankovníctví	31
3.3.1	Česká národní banka	32
3.3.2	Měnová politika ČNB.....	32
3.3.3	Bank of England.....	35
3.3.4	Měnová politika BoE.....	36
3.4	Komerční bankovníctví	39
3.4.1	Komerční bankovníctví v ČR.....	39
3.4.2	Komerční bankovníctví ve Velké Británii.....	42
3.5	Dílčí závěr.....	44
4	Analýza vlivu současné finanční krize na bankovní systém České republiky a Velké Británie	46
4.1	Ziskovost	47
4.1.1	Vývoj ziskovosti bank ve Velké Británii.....	48
4.1.2	Vývoj ziskovosti českých bank.....	49
4.1.3	Výsledky srovnání ziskovosti.....	51
4.2	Návratnost aktiv.....	51
4.3	Návratnost vlastního kapitálu	53

4.4	Kapitálová přiměřenost a kapitál Tier 1	54
4.4.1	Kapitálová přiměřenost.....	54
4.4.2	Kapitálová přiměřenost Tier 1	55
4.4.3	Zvyšování regulace bank.....	56
4.5	Vklady v bankovním systému	57
4.5.1	Vklady v České republice	57
4.5.2	Vklady ve Velké Británii.....	59
4.5.3	Pojištění vkladů.....	60
4.5.4	Výsledky srovnání vývoje bankovních vkladů	61
4.6	Úvěry v bankovních systémech.....	61
4.6.1	Úvěry v České republice	62
4.6.2	Úvěry ve Velké Británii	63
4.6.3	Výsledky srovnání vývoje bankovních úvěrů.....	65
4.7	Poměr vkladů k úvěrům.....	66
5	Závěr.....	67
6	Seznam použité literatury a zdrojů.....	70
Seznam zkratk a symbolů		
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce		
Seznam příloh		

1 Úvod

V průběhu posledních let jsme mohli být svědky finanční krize, která se ze Spojených států amerických následně přelila do celého světa a postupně se změnila v globální ekonomickou krizi. Bankovníctví, které je ve velké míře závislé na ekonomickém vývoji a stabilitě na finančních trzích, zaznamenalo v tuto dobu změny, které se v každé zemi projevovaly rozdílně. Vliv finanční krize na bankovní systémy jsem si zvolila z toho důvodu, že právě mimo jiné nedostatečná opatrnost bank přispěla k propuknutí finanční krize. Ve své diplomové práci se zaměřím na srovnání dopadů finanční krize na bankovní systémy České republiky a Velké Británie. Komparaci s Velkou Británií jsem zvolila především z toho důvodu, že Londýn je jedním z největších finančních center na světě a svoji provázaností se světovým finančním trhem byl mnohem více náchylný vůči importovaným problémům.

Cílem mé diplomové práce je srovnat dopady současné finanční krize na bankovní systém v České republice a ve Velké Británii. Zároveň se pokusím potvrdit, že české banky nemají v porovnání s bankami této západoevropské země závažné problémy. Ve své práci budu využívat převážně metodu deskripce a metodu komparace.

V první kapitole své práce se zaměřuji převážně na problematiku finanční krize. Seznámím čtenáře s teoretickým vymezením krizí a s jejich členěním. Součástí této kapitoly je popis současné finanční krize, její příčiny, vývoj a také dopady na konkrétní ekonomiky, a to na EU a USA.

Druhá část je věnována bankovním systémům v České republice a ve Velké Británii. Vysvětlím základní teoretické pojmy a uvedu běžné rozdělení těchto systémů. Historický vývoj bankovníctví je pro obě sledované země popsán od jeho počátku až po současnou dobu. Pozornost je věnována také centrálnímu bankovníctví, jak ve Velké Británii, tak v České republice, kde jsou uvedeny centrální banky s jejich základními cíli, měnovou politikou a jejich nástroji. Nakonec je popsáno komerční bankovníctví, kde jsou mimo jiné analyzovány čtyři největší banky z každé sledované země.

Samotné srovnání vlivu finanční krize na bankovní systémy je provedeno v poslední kapitole. Zde se zaměřím na jednotlivé druhy ukazatelů, které na základě

dostupných údajů vyhodnotím. Jedná se o ukazatel ziskovosti, konkrétně vývoj zisku ve čtyřech největších bankách České republiky a Velké Británie, rentability aktiv a rentability vlastního kapitálu, kapitálové přiměřenosti a kapitálové přiměřenosti Tier 1. Dále následuje analýza objemu bankovních vkladů a úvěrů, jež jsou uvedeny jak v absolutních hodnotách, tak v hodnotách přepočtených na nominální HDP, a to z důvodu zohlednění ekonomického vývoje zemí a lepší srovnatelnost dat. Poslední část srovnává poměry vkladů k úvěrům v obou sledovaných zemích za dané období.

2 Finanční krize: Teorie a současnost

V této kapitole se budu zabývat teoretickými východisky finanční krize, dále současnou finanční krizí, a to konkrétně jejími příčinami, průběhem a dopady na ekonomiku Evropské unie (dále jen EU) a Spojených států amerických (dále jen USA). Problematika finančních krizí je v současné době poměrně aktuálním tématem, proto se pokusím srozumitelně vysvětlit některé její náležitosti.

2.1 Teoretická východiska finančních krizí

Finanční krize je v současné době velmi aktuální téma. Představuje problém, kterému, jak můžeme sledovat, čelí i nejvyspělejší ekonomiky světa. Díky stále se prohlubující globalizaci dochází k rozšiřování finančních krizí do celého světa rychleji.

Podle ekonoma Frederica Mishkina¹ je finanční krize porucha na finančních trzích, kdy se problémy spojené s morálním hazardem a nepříznivým výběrem stávají těžce překonatelné. V takovém případě dochází k selhání základní funkce finančních institucí, a to transferu peněžních prostředků od subjektů spořících k subjektům, které investují.² Obecně můžeme krizi nazvat důsledek různých rizik či slabin, a to jak makroekonomických, finančních či v neposlední řadě i politických. Jedná se např. o nadměrné zadlužování, různé bubliny na trzích, nedostatečnou kontrolu a regulaci na finančních trzích nebo rizikové investice, které jsou prováděny bankami či jinými finančními institucemi.³

2.1.1 Typologie finančních krizí

Finanční krize se ve většině případů dělí na finanční krizi měnovou, bankovní a dluhovou. Samostatně a v čisté podobě se tyto typy krizí vyskytují velmi ojediněle, proto je v této části práce vysvětlena i systemická krize, která zahrnuje projevy všech tří výše uvedených krizí.

¹ Profesor na Columbia Business School v USA, bývalý člen Rady guvernérů Federálního rezervního systému.

² Holanová, 2009, [online].

³ Roubini, 2010, [online].

Měnová krize

Měnové krize se týkají především problému rychlého a neočekávaného znehodnocení domácí měny. Často se tato situace spojuje se spekulativními útoky, které mají za následek výše zmíněné oslabení kurzu měny. Pokud daná měna volně plave, dochází k depreciazi nominálního kurzu. V případě, že je měna pevně zakotvena fixním kurzem, centrální banka se snaží devalvaci měny předcházet prostřednictvím operací na devizových trzích či změnou úrokových sazeb. Čistá forma měnových krizí je poměrně vzácným jevem, a to z toho důvodu, že bývají často doprovázeny krizemi bankovními či dluhovými. Příkladem čisté měnové krize může být rozpad evropského měnového systému.⁴ V roce 1992 a 1993 došlo k vlnám kurzových spekulací, které vedly k rozšíření flukтуаčního pásma z $\pm 2,25\%$ na $\pm 15\%$.⁵

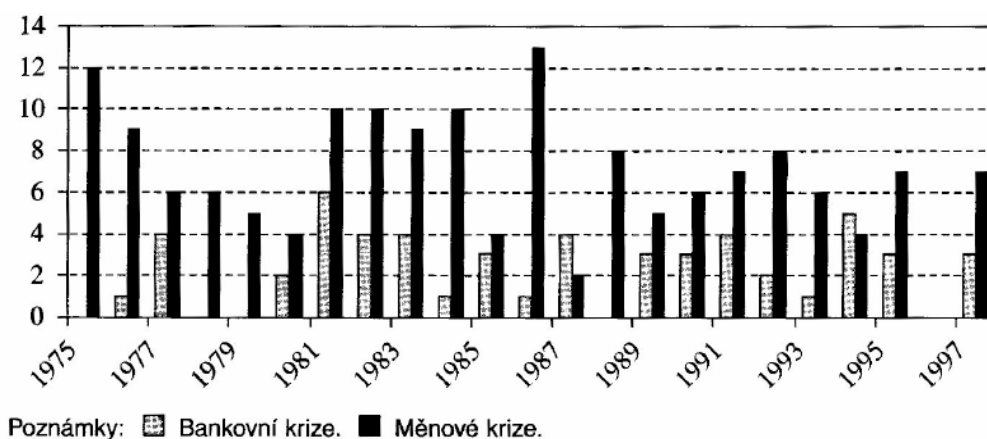
Bankovní krize

Bankovní krize jako takové jsou spojovány především s nedostatečnou likviditou a solventností komerčních bank. V případě rozvojových zemí k této situaci dochází především díky tzv. runům na banky, kdy se vkladatelé bojí o své uložené finanční prostředky. Naopak v rozvinutých zemích souvisí bankovní krize s náhlým a především prudkým poklesem hodnoty bankovních aktiv, jako jsou např. akcie, či nemovitosti. U bankovních krizí jde vidět velmi silná návaznost na krize měnové v případě, že je banka dlužníkem v zahraniční ekonomice, která prochází měnovou krizí. Silná návaznost je také na krize dluhové, kdy má banka velké množství pohledávek u dlužníků, kteří nejsou schopni své závazky splácet.

⁴ Dvořák, 2008, s. 169-170.

⁵ Ministerstvo financí ČR, 2008.

Graf 2.1 Vývoj počtu měnových a bankovních krizí v letech 1975 - 1997

Zdroj: Dvořák, 2008, s. 199

Z grafu (2.1) můžeme vidět, že v letech 1975 – 1997 se více vyskytovaly krize měnové. Nejčastěji pak v 70. a 80. letech, kdy došlo k několika externím šokům (např. ropné krize, latinskoamerická dluhová krize apod.). Oproti tomu bankovní krize se objevovaly více od konce 80. let a jsou spojovány především s liberalizací finančních sektorů.

Dluhová krize

Pojem dluhová krize je ve většině případů spojován s neschopností země splácet svůj zahraniční dluh. Tento typ krize je poměrně častý převážně v rozvíjejících se zemích jako je Argentina, Brazílie, Jihoafrická republika atd. Můžeme rozlišovat dva typy dluhových krizí, a to vnější a vnitřní. V případě vnější krize mají problémy se splácením závazků především firmy a banky. Oproti tomu mnohem nebezpečnější vnitřní dluhová krize představuje celkovou předluženost ekonomiky, platební neschopnost podniků a narůstající objemy úvěrů. Tento stav vede k vážnému poškození reálné ekonomiky daného státu. Vláda se většinou snaží problém dluhových krizí řešit prostřednictvím finančních injekcí, které mohou mít podobu různých protikrizových balíčků.⁶

⁶ Dvořák, 2008, s. 171.

Systemická finanční krize

Propojení měnové, bankovní a dluhové krize představuje systemickou finanční krizi, která představuje problémy na finančních trzích s negativním vlivem na reálnou ekonomiku. Obecné schéma, které ukazuje, jak systematická finanční krize funguje, obsahuje čtyři základní moduly. Jedná se o *modul A*, který se týká popisu výchozí předkrizové situace a obsahuje informace týkající se makroekonomického, mikroekonomického a vnějšího prostředí. Druhým *modulem*, *B*, je vysvětlen kritický stav, který specifikuje konkrétní parametry modulu A a ukazuje míru zranitelnosti postižené země. Důležitým okamžikem je spouštěcí moment, který popisuje *modul C*, ukazující určité ekonomické, politické či psychologické faktory, které zapříčiní, že z kritického stavu vznikne krize. Konkrétně se může jednat např. o insolvence velkých bank a firem, pokles na burze či politická nestabilita v zemi. Často se však nejedná pouze o faktory vnitřní, ale také o vnější, které jsou mnohdy rychlejší a závažnější. Jako příklad lze uvést války, revoluce, ropné či cenové šoky nebo devalvace či deprecie měny významné ekonomiky. Finanční krizi může spustit také krize, která probíhá v jiné zemi, která je s danou ekonomikou určitým způsobem propojená. Poslední částí je *modul D*, který již konkrétně udává scénář vzniku systemické finanční krize.⁷

2.1.2 Teoretické modely finančních krizí

Teoretické modely finančních krizí se klasifikují na základě generačního vývoje, kdy se jednotlivé generace modelů liší příčinami vzniku. S vývojem času se totiž příčiny krizí měnily a tak se vyvíjely nové modely.

První generace modelů

Modely první generace jsou zaměřeny na měnové krize, jejichž příčina je spatřována v ohrožení pevného směnného kurzu. Východiskem pro tuto teorii je chybná makroekonomická politika. Mezi indikátory spouštějící krizi můžeme řadit např. nadměrnou tvorbu domácích úvěrů, prudký pokles devizových rezerv, prohlubující se deficit SR, problémy v bankovním sektoru, reálné zhodnocení měny a zhoršování platební bilance. Základním modelem je *Krugmanův model krize platební bilance*, který vznikl

⁷ Dvořák, 2008, s. 210-212.

v 70. letech a jeho podmětem pro vznik byl rozpad bretton-woodského kurzového systému. Jako příčinu měnové krize uvádí ztrátu devizových rezerv, která vede ke spekulacím o pevném kurzu. V případě, že není centrální banka schopna dále kurz bránit, dochází ke spekulativním útokům, které způsobí prudké pohyby kapitálu. Problémy spočívají převážně ve špatné sladění fiskální politiky s ekonomickou teorií.⁸

Druhá generace modelů

Krize Evropského měnového systému ukázala, že první generace modelů neodpovídala skutečné situaci, a tak vznikaly modely druhé generace, které spočívají v tom, že spekulace, která vznikne na základě finanční krize, může ohrozit i zdravé ekonomiky. Příčinou je především spekulace proti pevnému kurzu. Příkladem modelu druhé generace je *model spekulativní měnové krize Ozkana a Sutherlanda*, který vidí příčinu krizí v omezeních, se kterými se musí vypořádat hospodářská politika v případě fixních kurzů, konkrétně tedy v období recese. Pokud je centrální banka nucena devalvovat měnu, může docházet ke spekulacím ještě dříve než se akce provede. To vede k rostoucí nezaměstnanosti a dalšímu prohlubování recese. Dalším modelem je model Gerlacha a Smetse, který model Ozkana a Sutherlanda obohacuje navíc o náказ, kdy je možné sledovat, jak se krize rozšiřuje do ostatních zemí. Posledním typem modelů v rámci druhé generace jsou *modely vícenásobné rovnováhy na devizových trzích*. Tento typ modelů předpokládá existující vícenásobnou rovnováhu, které je možné dosáhnout při různých kurzových úrovních. Spekulace jsou v tomto případě značně ovlivňovány informacemi a aby byly schopné nastartovat krizi, je nutné, aby byly dostatečně silné.⁹

Třetí generace modelů

Modely jsou založeny na vysvětlení asijské finanční krize a nevěnují se pouze měnovým krizím, ale také nově i bankovním a dluhovým. Mezi základní příčiny se řadí především nedostatek devizové likvidity či insolventnost způsobenou morálním hazardem v případě úvěrování spekulativních investic. Příkladem může být *model krize likvidity – hypotéza Changa a Velasca*, který jako příčinu upřednostňuje nedostatečnou likviditu.

⁸ Dvořák, 2008, s. 172 – 175.

⁹ Dvořák, 2008, s. 185 – 187.

Reálně se tento problém projevoval v případě, že závazky jak veřejného, tak soukromého sektoru byly vyšší než devizové rezervy dané země. Cyklicky se vyvíjející investiční a úvěrová aktiva jsou jako příčina krizí vysvětlena v *hypotéze McKinnona a Pilla*, kdy na základě úvěrové expanze dochází k růstu spotřeby a investic. Krize pak vzniká přehřátím trhů aktiv, kde narůstají objemy rizikových investic a následně dochází k ochladnutí, odlivu kapitálu a cenovému propadu aktiv. Hlavním zdrojem cykličnosti je především chování domácího bankovního sektoru.¹⁰

Čtvrtá generace modelů

Čtvrtá generace modelů je specifická především širším chápáním krizí. Nejedná se již pouze o modely měnových krizí, ale o kombinaci měnové, bankovní a dluhové krize, tedy o systemickou finanční krizi. V modelech čtvrté generace se využívají bilanční přístupy, kdy je možné sledovat přesun od makroekonomických k mikroekonomickým faktorům. Zásadní otázka je kladena na příčiny krize a na kanály finanční nákazy. Důležitou součástí čtvrté generace modelů je dluhový problém, který je často příčinou propojení měnových a bankovních krizí. Jako příklad čtvrté generace modelů můžeme uvést *modely finanční nákazy*, které hlouběji vysvětlují přenos krize ze země jejího vzniku do ostatních zemí. Model především hledá možné kanály, kterými se může nákaza šířit. Běžně se uvádí finanční, reálné a politické kanály šíření krize.¹¹

2.2 Současná finanční krize – její příčiny, průběh a dopady

2.2.1 Příčiny krize

Plné propuknutí současné finanční krize můžeme datovat rokem 2007, kdy se naplno projevíly veškeré problémy amerického trhu. V této části práce se budu věnovat příčinám, které rozhýbaly koloběh a spustily úvěrovou krizi, která se postupně přelila v globální finanční krizi.

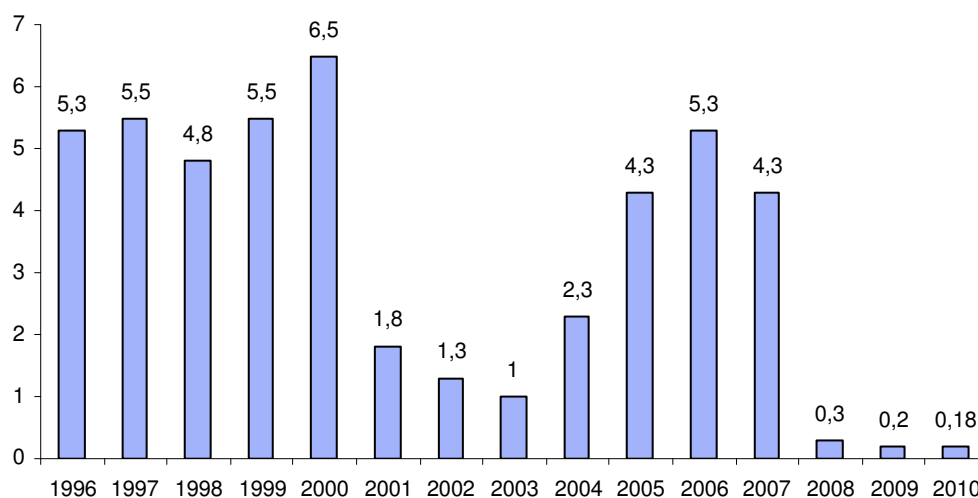
¹⁰ Dvořák, 2008, s. 196 – 198.

¹¹ Dvořák, 2008, s. 209 – 218.

Pád na akciovém trhu

Na konci 90. let docházelo k výraznému nárůstu počtu firem, které obchodovaly pouze přes internet. Právě s těmito firmami jsou spojeny první náznaky problémů v americké ekonomice, které se začaly ukazovat již v roce 2000, kdy došlo k pádu technologických akcií. Hodnota firem totiž neodrážela skutečnost, ale pouze velmi nerealistickou vidinu akcionářů. V roce 2000 však dochází k prasknutí akciové bubliny a v americké ekonomice se spustila vlna bankrotů či restrukturalizací internetových firem, propouštění, následně se snižovala domácí spotřeba a oslaboval kurz dolaru. Americká ekonomika se ocitla v recesi a řešení přišlo z Fedu¹², a to v podobě snižování úrokových sazeb. Z grafu 2.2 můžeme vidět, že mezi roky 2000 a 2001 spadla základní úroková sazba téměř o 5 p.b. Politika nízkých úrokových sazeb tak nastartovala americkou ekonomiku a levné úvěry poskytlý náplast na ztráty způsobené pádem technologických akcií.¹³

Graf 2.2 Základní úroková sazba FEDu za období 1996 – 2009 (v %)

Zdroj: Board of Governors of the Federal Reserve System, vlastní úprava

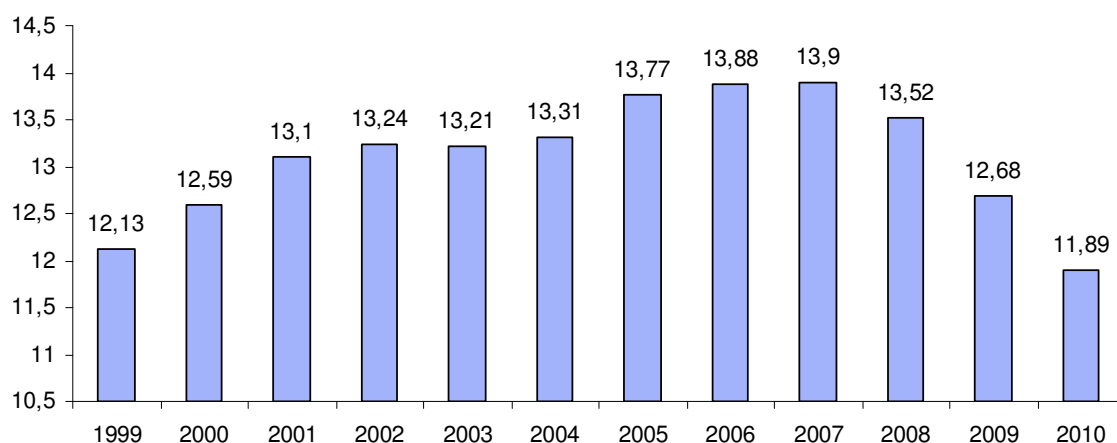
¹² FED (Federal Reserve System) je centrální bankou Spojených států amerických.

¹³ Zemánek, 2008, [online].

Úvěrová expanze

Na základě snížení úrokové míry došlo v USA k mohutnému investičnímu boomu, který měl za následek zvýšený zájem o spotřební a hypoteční úvěry. Kvalita úvěrů však často neodpovídala skutečným možnostem dlužníka. Postupně se zvyšovalo zadlužení americké ekonomiky, kdy v roce 2007 byl podíl celkového zadlužení americké ekonomiky k HDP 346 % HDP.¹⁴ Z grafu 2.3 můžeme vidět vývoj zadluženosti amerických domácností jako podíl na jejich disponibilním důchodu. Od roku 1999 lze sledovat rostoucí trend až do roku 2007, kdy celková zadluženost dosáhla svého vrcholu. Na dluh si domácnosti pořizovaly nejen spotřební zboží, jako např. automobily, elektroniku nebo vybavení domu, ale také vlastní bydlení. V této době nebyl žádný problém splatit úvěr úvěrem, a to i v případě, že nový úvěr je mnohdy méně výhodný.

Graf 2.3 Podíl celkového zadlužení amerických domácností na jejich disponibilním příjmu v letech 1999 – 2010 (v %)

Zdroj: Board of Governors of the Federal Reserve System, vlastní úprava

Bublina na trhu s nemovitostmi

K problémům, ke kterým došlo na počátku 21. století, velkou měrou přispěl federální zákon Community Reinvestment Act (dále CRA) z roku 1977, který bankám ukládá povinnost poskytnout levné hypoteční úvěry chudším obyvatelům. Za tímto účelem fungovaly státem podporované společnosti Fannie Mae a Freddie Mac. Dalším krokem,

¹⁴ Dvořák, 2008, s. 297.

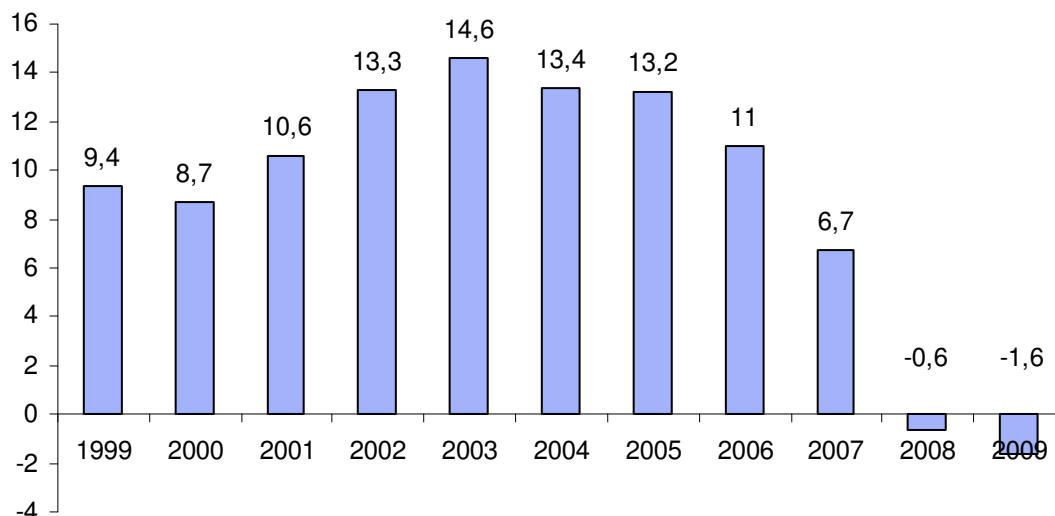
který se později projevil jako poměrně klíčový byla reforma CRA, která byla schválena roku 1995, za vlády prezidenta Billa Clintona. Reforma obsahovala změny, díky kterým bylo umožněno převádět rizikové úvěry do podoby cenných papírů, se kterými se mohlo následně obchodovat.¹⁵ Trh s nemovitostmi je velkou mírou ovlivněn základní úrokovou sazbou Fedu, která se od roku 2000 snižovala až do roku 2003, kdy byla pouze 1% (viz graf 2.2). Na základě této skutečnosti došlo k rapidnímu zlevnění hypotečních úvěrů, což nastartovalo velký zájem o nemovitosti. S rostoucím zájmem se ceny nemovitostí zvyšovaly, což vedlo dalšímu investování do této oblasti, a to díky vidině jejich pozdějšího prodeje za vyšší cenu.

Problémy na hypotečním trhu

Velký zájem o nemovitosti se projevil zvýšeným zájmem o hypoteční úvěry. Později se ukázalo, že klíčovým problémem byly tzv. subprime hypotéky, které měly nižší pravděpodobnost splacení a byly poskytovány právě méně bonitním klientům. Objem poskytnutých hypotečních úvěrů se od roku 2000 zvyšoval a dosáhl svého vrcholu v roce 2002. Z grafu 2.4 můžeme vidět meziroční nárůst hypotečních úvěrů v USA, kdy rok 2003 spojený s nejnižšími úrokovými sazbami dosahuje nejvyšších hodnot uzavřených hypotečních úvěrů.

¹⁵ Kimball, 2008, [online].

Graf 2.4 Meziroční nárůst hypotečních úvěrů v USA za období 1999 - 2009 (v %)

Zdroj: Board of Governors of the Federal Reserve Systém, vlastní úprava

Problémem, který se stal poměrně klíčovým, je možnost problematické hypoteční úvěry převést do obchodovatelných cenných papírů. Tento proces je nazýván sekuritizace.

Sekuritizace

Sekuritizace představuje převod určitého souboru pohledávek (většinou se jedná o pohledávky méně likvidní), které mají v držení finanční instituce, jiné jednotce s tím, že tato jednotka vydává cenné papíry, které jsou následně kryty převedenými aktivy.¹⁶

V USA pravidelně kupují hypotéky od úvěrových institucí, agentury, které byly založeny Kongresem, a to za účelem zvýšení ochoty úvěrových institucí poskytovat hypotéky. Jedná se o Fannie Mae, která byla založena v roce 1938 s cílem podpořit možnosti obyvatel pořídit si vlastní bydlení, a to v době po velké hospodářské krizi. Koncem roku 2001 vlastnila Fannie Mae každou čtvrtou hypotéku. Další institucí je Federální korporace hypotečních úvěrů – Freddie Mac, která vznikla roku 1970 za účelem podpory klasických hypotečních úvěrů. Dohromady Fannie Mae a Freddie Mac vlastnily

¹⁶ Jílek, 2006, s. 40.

téměř 45 % všech soukromých amerických hypoték a díky možnosti emitovat cenné papíry se jako celek staly druhým největším emitentem v USA.¹⁷

V polovině roku 2007 se staly velice populární zajištěné dluhové obligace („Collateralized Debt Obligation“), zkráceně CDO, které kromě hypotečních úvěrů obsahovaly i jiné půjčky. CDO byly poměrně složitě strukturovány, proto bylo velice obtížné zjistit, co přesně tyto cenné papíry ve skutečnosti obsahují. Problémem, který se v období vypuknutí krize projevil, bylo hodnocení ratingových společností, které velkou většinu nově emitovaných cenných papírů hodnotily stupněm AAA. Díky tomuto hodnocení se pro investory staly sekuritizované cenné papíry žádoucí a jelikož jsou finanční systémy ve velké míře globalizovány, mohly se takto emitované cenné papíry dostávat do celého světa.¹⁸

2.2.2 Průběh krize

Rozhodnutí Fedu zvýšit úrokové sazby (v letech 2003 – 2006 z 1 % na 5,3 %) vedlo ke změnám na finančních trzích. V létě 2006 došlo k prasknutí realitní bubliny, která se projevila v poklesu poptávky po hypotečních úvěrech a v souvislosti s tím i v poklesu zájmu o rodinné domy a následným poklesem jejich cen. Dopad krize se projevil také růstem počtu rodin, které přišly o své domy díky neschopnosti platit náklady, ve kterých se odráželo zdražování energie a pohonných hmot. Stále více nesplacených hypotečních úvěrů dovedlo banky k poměrně velkým problémům s likviditou a následně se téměř zastavilo mezibankovní poskytování úvěrů, což citelně narušilo mezibankovní trh. Následně docházelo k problémům s odkupováním rizikových hypoték a k prudkému poklesu na akciovém trhu. Rapidně rostly nejvýznamnější úrokové a mezibankovní sazby, což vedlo k problémům jak bank, tak různých fondů. Na základě problémů finančního trhu se problémy postupně přelévaly i do ostatních částí ekonomiky. Díky propojenosti trhů se tak krize dostala i do států, které nebyly přímo postiženy finanční krizí. Problémy spojené s poklesem agregátní poptávky měly za následek zpomalení ekonomického růstu a nárůst nezaměstnanosti.

¹⁷ Největším emitentem cenných papírů je v USA vláda.

¹⁸ Bučková, 2009.

Problémy bank a fondů

První bankou, která se začala potýkat s problémy nedostatečné likvidity, byla Bear Stearns, vedoucí dva podílové fondy, které požádaly o ochranu před věřiteli a byly nuceny prodávat aktiva, akcie a komodity, aby získaly nejnútnejší hotovost. I mnoho dalších investičních fondů, vlastněných velkými finančními společnostmi, ohlašovalo problémy s likviditou a ztrátu své hodnoty. Ztráty, za kterými stály většinou odpisy spojené s rizikovými hypotékami, které finanční instituce postihovaly v průběhu roku 2007, byly mnohem vyšší, než se dalo předpokládat. V roce 2007 se postupně začal objevoval problém insolventnosti, který jako první veřejně ukázala britská banka Northern Rock. Tato banka byla pátým největším poskytovatelem hypotečních úvěrů v zemi, a zřejmě také proto bylo vyhověno její žádosti o finanční výpomoc ze strany britské centrální banky. I přes ujišťování o stabilitě britského bankovního systému docházelo k bankovním runům, které ještě více snížili likviditu banky. Akcie této banky klesaly i přesto, že se za banku zaručila vláda. Od začátku roku 2008 banku dočasně převzal a řídí stát.

V mnohem větším měřítku probíhaly tyto problémy i v amerických finančních institucích. Zřejmě nejvíce postiženou byla společnost Countrywide Financial, která byla největším poskytovatelem hypotečních úvěrů v USA. I přes dvě finanční pomoci, které ji poskytla Bank of Amerika, se hodnota jejích akcií propadla. V polovině roku 2008 došlo k zahájení jednání o převzetí hypoteční banky Countrywide Financial druhým největším finančním ústavem v USA, Bank of Amerika. Vysoké ztráty hlásily také společnosti Fannie Mae a Freddie Mac, které taktéž získaly finanční injekci od americké vlády. Banka Bear Stearns, kterou jsem zmínila již dříve, propadla krizi a byla nucena požádat o finanční pomoc FED a následně převzata bankou J. P. Morgan. Dne 15. září 2008 zbankrotovala investiční banka Lehman Brothers, kterou se ani vládní autority USA nesnažily zachránit.¹⁹

2.2.3 Pomoc finančním trhům

Za nejběžnější a také nejúčinnější lék finanční krize ze strany **centrálních bank** se považuje rychlé dodání dostatečné likvidity. Dodatečnou likviditu mohly čerpat banky

¹⁹ Dvořák, 2008, s. 302-308.

jak v USA, tak v Evropě, Japonsku či Austrálii, a to prostřednictvím diskontního okénka. Americká a evropská finanční injekce se již v polovině roku 2007 vyhouply na 350 mld. USD.²⁰

Dalším krokem pro podporu finančních trhů bylo uvolnění měnové politiky Fedu, v podobě snižování úrokové sazby ze 4,3 % na 0,18 % (viz. graf 2.2). Trhy však tento krok očekávaly a snížení pro ně nebylo dostatečné, a tak se pokles na burze ještě více prohloubil. Následující krok již obsahoval souhru amerického Fedu a několika dalších centrálních bank²¹, kdy byly zřízeny swapové linky, které měly umožňovat výměnu domácí měny za americký dolar. Koordinovaně probíhalo také snižování úrokových sazeb, a to především kvůli zachování dostupnosti úvěrů pro ekonomické subjekty, plynulosti mezibankovních peněžních trhů a zabránění propadu ekonomiky do recese.

Kroky, které prováděly **vládní autority**, představují *navýšení garancí na depozita*, kdy se jedná o problematiku spojenou se státem pojištěnými vklady. S tímto je spojen pojem morální hazard, který ukazuje, že banky jsou si vědomy svého postavení na trhu a v případě problémů věří v pomoc státních autorit. *Zavedení garancí na mezibankovní úvěry* spočívá v odkoupení problémových aktiv bank. K tomuto účelu vznikl v USA první záchranný plán TARP (Troubled Asset Relief Program), kdy ministerstvo financí poskytlo částku 700 mld. USD na odkup problémových aktiv.²² Dalším řešením, které bylo realizováno i v rámci EU je *možnost přímého kapitálového vstupu do soukromých finančních institucí*, tedy tzv. rekapitalizace odkoupení kmenových a prioritních akcií vládou. Rekapitalizace měla několik cílů, a to především obnovit finanční stabilitu, nastolit novou důvěru a opět nastartovat mezibankovní půjčky a dále nový kapitál sloužil jako rezerva na krytí ztrát.²³ Dále se uvádí také možnost vládních fondů odkoupit problémová aktiva a ostatní nástroje, které opět obnovují důvěru a podporují stabilizaci na finančních trzích.²⁴

²⁰ Dvořák, 2008, s. 311-312.

²¹ Austrálie, Brazílie, Kanada, Dánsko, eurozóna, Korea, Japonsko, Nový Zéland, Mexiko, Norsko, Singapur, Švédsko, Švýcarsko, Velká Británie.

²² Investopedia, What Does Troubled Asset Relief Program – TARP mean?.

²³ Úřední věstník Evropské unie, 2009.

²⁴ ČNB, Monitoring centrálních bank, prosinec 2008.

Dne 15. 11. 2008 proběhl ve Washingtonu summit organizace G20, který měl za cíl najít cestu z globální finanční krize. Výsledkem setkání zástupců dvaceti klíčových ekonomik světa byl pětibodový akční plán reformy globálního finančního systému:

- *Reforma mezinárodních finančních institucí* – silnější rozhodovací právo v mezinárodních institucích pro nové a rozvíjející se ekonomiky.
- *Regulace a dohled* – zajištění regulace pro všechny systémově důležité instituce; změna pravidel pro ratingové agentury; zavedení globálních účetních standardů.
- *Podpora integrity na finančních trzích* – posílení regulatorní spolupráce mezi jurisdikcemi na regionální a mezinárodní úrovni; nové opatření na ochranu finančního systému před nepovolenými finančními aktivitami.
- *Posílení mezinárodní spolupráce* – zlepšení dohledu nad nadnárodními společnostmi.²⁵

2.2.4 Dopady finanční krize na USA a EU

Finanční krize se v roce 2008 přeměnila na krizi hospodářskou (zasázeny byly firmy, domácnosti, reálná ekonomika). Původně ukazovaly prognózy dopadů finanční krize pouze na mírné ovlivnění ostatních ekonomik světa. V dnešní době však můžeme vidět, že krize zasáhla nejen americkou ekonomiku, ale také i zbytek světa. V současné době můžeme tvrdit, že se světová ekonomika ocitla v recesi, ze které se bude velmi těžko zotavovat.

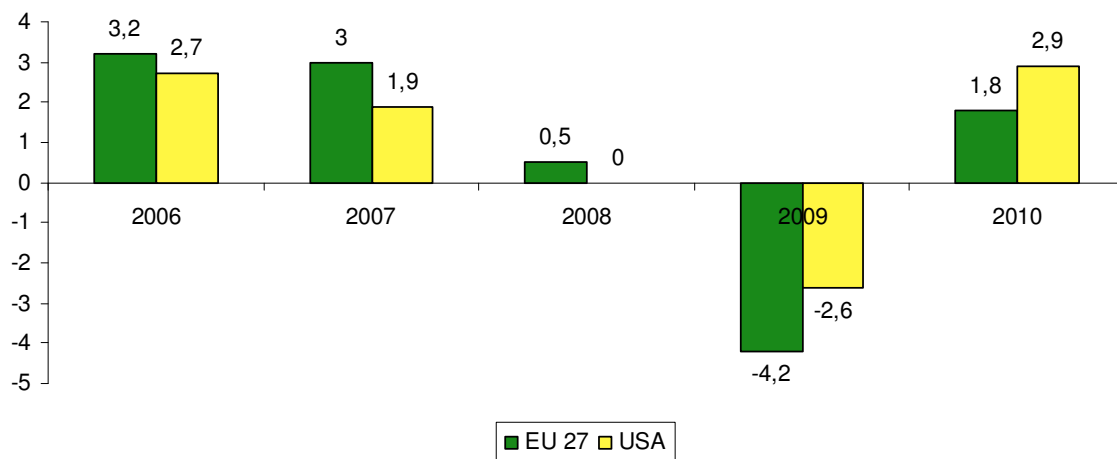
USA byly jako původce finanční krize recesí zasázeny jako první. V roce 2007 můžeme vidět zpomalení ekonomického růstu na pouhých 1,9 %, v roce 2008 byl růst nulový a v roce 2009 se dokonce dostal až do záporných hodnot (viz graf 2.5).

Ve státech Evropské Unie docházelo k projevům finanční krize s mírným zpožděním. V roce 2007 se ekonomický růst zpomalil o pouhých 0,2 p.b., avšak

²⁵ EurActiv, Země G20 mají plán reformy globálního finančního systému, 2008.

následující rok znamenal velký propad, kdy byl růst pouhých 0,5 %. Rok 2009 se ukázal pro evropskou ekonomiku jako prozatím nejhorší (viz graf 2.5).

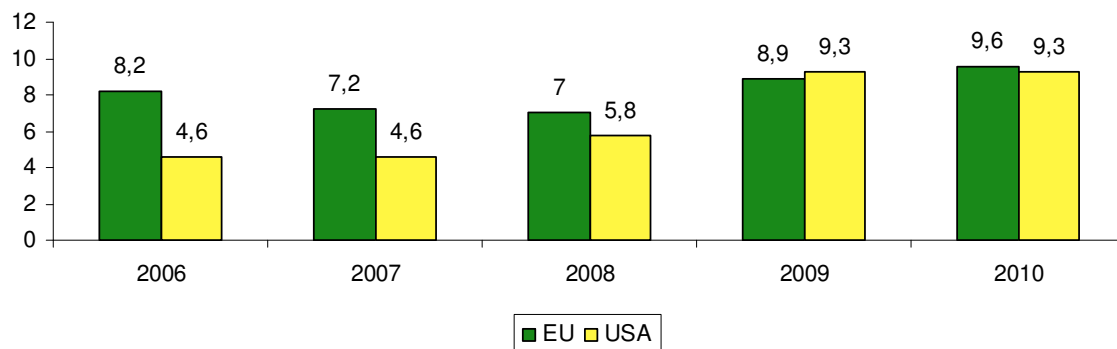
Graf 2.5 Meziroční tempo růstu reálného HDP v USA a EU za období 2006 – 2010
(v %)

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Vývoj míry nezaměstnanosti, který je uveden v grafu 2.6 naznačuje, že jak v USA, tak v EU došlo od roku 2008 k velkému nárůstu lidí bez práce. Projevilo zde zhruba roční zpoždění, které pouze potvrzuje, že míra nezaměstnanosti je opoždující se proměnná. Růst nezaměstnanosti byl úzce spojen s nízkým ekonomickým růstem. První vlna propouštění proběhla v průběhu roku 2008, a to především v sektoru bankovníctví. Následně se díky nedostatečným možnostem úvěrování a snížení poptávky dostaly do finančních problémů i firmy. Snaha ušetřit se tak projevovala ve zkrácené pracovní době, nižších mzdách či v propouštění.

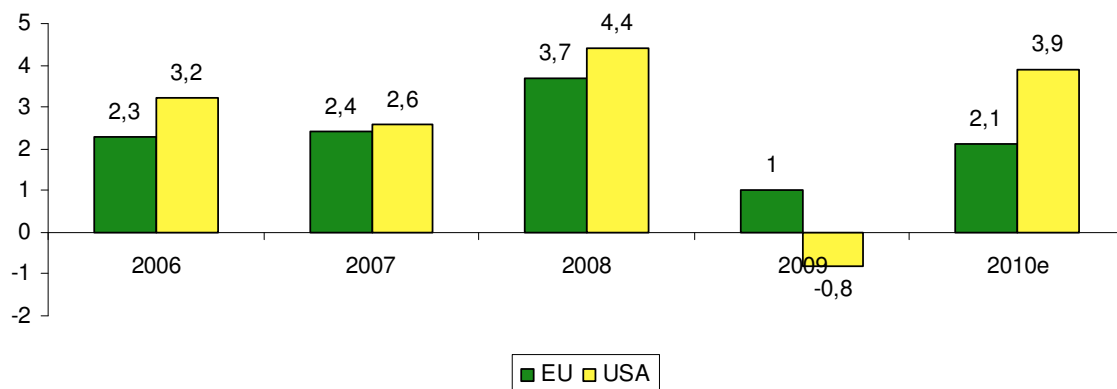
Graf 2.6 Míra nezaměstnanosti v USA a EU za období 2006 – 2007 (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

Vývoj míry inflace v USA a EU můžeme vidět z grafu 2.7, kde lze sledovat od roku 2007 její nárůst, který byl v roce 2008 zapříčiněn převážně růstem ceny ropy. Následný vývoj ve světě silně ovlivňoval inflaci jak v EU, tak v USA. Na počátku roku se inflace prudce snižovala ve srovnání s růstem v roce 2008. K deflaci v EU nedochází převážně díky růstu cen pohonných hmot a elektřiny. Inflace reagovala na ekonomický vývoj v roce 2009, který dosahoval nízkých hodnot..

Graf 2.7 Míra inflace v USA a EU za období 2006 - 2010 (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

2.3 Dílčí závěr

První kapitola této práce byla zaměřena problematiku finanční krize. V první části je popsána základní teoretická východiska krizí, jejich typologie a teoretické modely. Popsány jsou měnové, bankovní a dluhové krize, jejich možný vznik a průběh. Vysvětleno bylo také základní fungování systémické finanční krize, která představuje propojení výše uvedených typů krizí. V rámci teoretických modelů byly konkrétně popsány modely dle generací. Druhá část této kapitoly byla věnována současné krizi a jejím příčinám, průběhu a dopadům. Mezi hlavní příčiny se řadí pád na akciovém trhu, úvěrová expanze, bublina na trhu s nemovitostmi a problémy na hypotečním trhu, které byly úzce spojeny se sekuritizací. Popsán je i průběh krize včetně vzniklých problémů bank a fondů. V souvislosti s problémy bank jsou uvedeny také různé stabilizační opatření, jak ze strany centrálních bank, tak ze strany vládních autorit. V poslední části této kapitoly jsou analyzovány dopady finanční krize na USA a EU, a to konkrétně na makroekonomických ukazatelích HDP, nezaměstnanosti a inflaci.

3 Bankovní systém v České republice a ve Velké Británii

Bankovníctví je v současném moderním světě důležitou součástí každé ekonomiky. S rozvojem ekonomiky se postupně rozvíjí i bankovní systém, který podporuje ekonomickou transformaci a dynamický růst. Hlavní funkcí bank je redistribuovat peněžní prostředky od věřitelů k dlužníkům. Představují tak prostředníky mezi nabídkou a poptávkou po peněžních úsporách. Banky však provádějí mnoho jiných činností, které přispívají k celkovému vývoji ekonomiky.

3.1 Bankovní systém

Bankovní systém představuje veškeré bankovní instituce působící na určitém území a jejich vztahy a vztahy k okolí. Systém má dvě základní složky, které jsou vzájemně propojené. Jedná se o institucionální složku, která obsahuje jednotlivé banky a funkční složku, která představuje uspořádání vztahů mezi jednotlivými bankovními institucemi.

3.1.1 Institucionální složka bankovního systému

V institucionální složce jsou obsaženy veškeré bankovní instituce, které jsou dále členěny dle náplně jejich činnosti do několika druhů. Jednou ze základních činností bank jsou operace s peněžními prostředky. K této operaci jsou banky oprávněny na základě bankovní licence, kterou uděluje centrální banka. V každé ekonomice může být několik druhů bank. Základní členění můžeme vidět v tabulce 3.1.

Tabulka 3.1 Základní druhy bank a jejich činnosti

Banka	Činnost
Centrální banka	Vydává bankovky a mince, provádí měnovou politiku, reguluje bankovní systém
Obchodní banky	Nabízejí depozitní a úvěrové operace.
Spořitelní banky	Nabízejí depozitní a úvěrové operace pro obyvatelstvo.
Investiční banky	Investují do cenných papírů nebo poskytují dlouhodobé úvěry.
Rozvojové banky	Poskytují dlouhodobé úvěry investičního charakteru.
Specializované vládní banky	Slouží k podpoře exportu, poskytování investičních úvěrů apod.
Hypoteční banky	Poskytují hypoteční úvěry a vydávají hypoteční zástavní listy.
Stavební spořitelny	Přijímají vklady na účty stavebního spoření a poskytují úvěry s výhodnějšími úrokovými sazbami
Zemědělské banky	Provádějí bankovní operace a poskytují bankovní služby pro zemědělský sektor
Městské a komunální banky	Zakládáné městy a obcemi, poskytují bankovní služby v daném regionu
Konzorciální banky	Zakládáné skupinami banky, poskytují rozsáhlé úvěry
Zahraniční banky	Banky ve vlastnictví zahraničních subjektů
Bankovní holdingové společnosti	Konglomeráty více institucí, kdy minimálně jedna je banka

Zdroj: Revenda, Z. (2001, s. 19).

Dalším druhem bank jsou mezinárodní banky a multinacionální bankovní holdingové společnosti, které však nepatří do bankovního systému jedné konkrétní země, ale vyvíjejí své aktivity v mnoha zemích světa.

3.1.2 Funkční složka bankovního systému

Funkční složka bankovního sektoru představuje organizaci vztahů mezi jednotlivými bankovními institucemi v určité ekonomice. Z tohoto hlediska rozlišujeme jednostupňový a dvoustupňový bankovní systém.

Jednostupňový bankovní systém

Jednostupňový bankovní systém je představován jedinou centrální bankou, která v podstatě provádí veškeré bankovní operace. V tomto systému existují i jiné banky, které jsou buď úzce specializované, a nebo jsou zcela závislé na rozhodnutích centrální banky. Jednostupňové bankovní systémy jsou spojovány převážně s obdobím vzniku bankovníctví a centrálně plánovanými ekonomikami. Tento systém se většinou po určité době prokáže jako kontraproduktivní, a to díky nerovnováze na trhu peněz, která postupně vzniká kvůli absenci podnikatelské činnosti bank.

Dvoustupňový bankovní systém

Typickým bankovním systémem tržních ekonomik je dvoustupňový systém. V tomto systému dochází k oddělení centrálního a obchodního bankovníctví, kdy centrální banka provádí operace, které nespádají do oblastí komerčního bankovníctví. Obchodní banky tak mohou obchodovat s penězi za účelem zisku, jsou regulovány a je nad nimi vykonáván dohled, avšak rozhodují se v zásadě samostatně. Dvoustupňový bankovní systém funguje na základě tržního principu a je charakteristický vyšším počtem navzájem si konkurujících obchodních a ostatních bank.²⁶

3.2 Historický vývoj bankovníctví

3.2.1 Vývoj v České republice

Rozvoj bankovníctví jako takového se v České republice datuje na počátek 19. století a byl spojen se snahou zastavit inflační tlaky, které byly vyvolávány nekontrolovanými emisemi papírových peněz. Toto období je spojeno s měnovou a finanční nejistotou, která byla provázena častými peněžními reformami a deficitem veřejných financí. V roce 1816 vznikla Privilegovaná Rakouská národní banka, která měla za úkol zastavit inflační financování státních financí a vymezit pevná pravidla pro emisní politiku. V průběhu několika desetiletí se však nedařilo plnit cíle, pro které byla banka vytvořena, a veřejné finance se nadále zhoršovaly. V roce 1878 vznikla Rakousko-Uherská banka, která měla emisní privilegium pro rakousko-uherskou měnu, a o 5 let později provedla peněžní reformu, která určovala novou peněžní jednotku, korunu.²⁷ Postupně vznikají nové zemské a akciové banky, družstevní záložny a mnoho dalších bankovních domů. V roce 1868 vznikla Živnostenská banka, která sehrála významnou roli v českém bankovníctví. V průběhu 70. let 19. století však také docházelo k hromadným krachům, které byly výsledkem krachu na vídeňské burze. Nové banky byly zakládány velmi zřídka, a to převážně zahraničními majiteli.²⁸

²⁶ Revenda, 2001, s. 17-24.

²⁷ V té době se jednalo o měnu zlatou.

²⁸ Vencovský, Jindra, Novotný, Půlpán, Dvořák a spol., 1999, s. 57-75.

Stabilní vývoj přinesl českému bankovníctví počátek 20. století, který je spojen se vznikem samostatné Československé republiky v roce 1918. Následující rok byla provedena měnová reforma, která měla snížit poválečné inflační znehodnocení. V té době plnil funkci centrální banky Bankovní úřad Ministerstva financí. V období 1918 – 1922 zažívalo československé bankovníctví výrazný rozvoj, kdy počet obchodních bank stoupl z 22 na 38. Jako pravý opak tohoto období se ukazují roky 1922 – 1923, kdy bankovní sektor postihla krize, která měla za následek krachy bank či jejich hromadné fúze. Následná velká hospodářská krize nezasáhla český bankovní sektor tak silně jako sektory jiných zemí. Období po velké hospodářské krizi ukázalo, jak silnou a významnou roli hrála Živnostenská banka, která svou činností podporovala drobné živnostníky i obchodníky a postupně tak podporovala oživení ekonomiky. Před vypuknutím druhé světové války byla úroveň československého bankovníctví srovnatelná s vyspělými západními zeměmi.²⁹

V průběhu německé okupace byla měnová politika podřízena potřebám válečného Německa. Mnoho bank bylo převedeno do německého vlastnictví, či naprosto zlikvidováno. I po roce 1945 tento trend pokračoval a zároveň docházelo ke znárodňování akciových bank a soukromých pojišťoven. Následně vznikl jednostupňový bankovní systém, v čele se Státní bankou československou. Centrálně plánované řízení bylo uplatněno i na bankovní sektor, kde byly vládou stanoveny plány. Státní banka československá představovala tzv. „monobanku“, která převzala většinu funkcí komerčních i investičních bank. Pro podporu bankovního sektoru fungovala také Česká státní spořitelna, která zajišťovala základní bankovní služby pro obyvatelstvo a Živnostenská banka, která se starala o devizové operace. Později začaly působit i jiné specializované banky, jako např. Československá obchodní banka, a. s. a Investiční banka.³⁰

Od roku 1990 vznikají díky novým zákonům³¹ vhodné podmínky pro rozvoj dvoustupňového systému a vznik nových bank. První stupeň představuje centrální banka, jako ústřední bankovní orgán a druhý stupeň je tvořen spořitelnami, komerčními bankami,

²⁹ Vencovský, Jindra, Novotný, Půlpán, Dvořák a spol., 1999, s. 219-266.

³⁰ Mervart, 1998, s. 38 - 40.

³¹ Zákon č. 130/1989 Sb., o Státní bance československé a zákon č. 158/1989 Sb., o bankách a spořitelnách.

hypotečními bankami, investičními bankami a jinými specializovanými bankami. Počet komerčních bank se zvyšoval až do roku 1995, poté docházelo k mírnému poklesu.³²

Vývoj bankovníctví v samostatné České republice, od roku 1993, byl nastartován rozdělením Státní banky československé, na Českou národní banku (dále jen ČNB) a Slovenskou národní banku. ČNB byl zákonem o České národní bance (č. 6/1993 Sb.) určen hlavní cíl, a to péče o cenovou stabilitu. Zásahy do činností týkající se cenové stability lze provést jedině prostřednictvím zákona. Bankovní systém je od této doby pod dohledem ČNB, stejně jako udělování bankovních licencí. V roce 2010 působilo v ČR 41 bank a poboček zahraničních bank.

3.2.2 Vývoj ve Velké Británii

Bankovníctví ve Velké Británii fungující před založením Bank of England (dále jen BoE), v roce 1694, představovaly bankovní domy, popřípadě zlatnictví, které vydávaly poukázky kryté vklady klientů. Důvodem pro vznik BoE bylo především financování deficitu státního rozpočtu prostřednictvím úvěru, který byl kryt zlatem, stříbrem a vládními dluhopisy. BoE měla jako jediná velká banka možnost emitovat peníze a aktiva splatná do půl roku. Britská banka byla velmi závislá na rozhodnutích vlády, která se týkala především další existence banky spojené s poskytováním zvýhodněných úvěrů státu. Díky tomuto napojení na vládu získávala BoE stále více privilegií a výhod, které z ní udělaly banku s výsadní pozicí na bankovním trhu. BoE působila dlouhou dobu pouze v Londýně a otázku venkovského bankovníctví řešily menší banky o velikosti maximálně 6 společníků, které také mohly emitovat peníze.³³ Problémem byla nedostatečná kapitálová vybavenost, která snižovala stabilitu bank a často vedla k jejich likvidaci. Další brzdou rozvoje venkovského bankovníctví byla neexistence clearingového centra, které by zabránilo nadměrnému emitování bankovek, které často zapříčinilo krach v případě runu na banku. Problémy venkovských bank byly také viděny v nízkých nominálních hodnotách bankovek, jejichž emise byla následně roku 1775 zakázána. Později se ukázalo, že hlavním problémem venkovských bank byla státní regulace, která omezovala počet společníků na

³² Polouček, 2006, s. 40.

³³ Sykes, 1905.

šest. Přelom 18. a 19. století se tak stal pro anglické bankovníctví obdobím nestability a výsadního postavení BoE.³⁴

V roce 1825 proběhla ve Velké Británii finanční krize, která vedla ke změnám v bankovním systému. Prvním bylo založení poboček BoE mimo Londýn, zpočátku především ve větších městech jako např. v Gloucestru, Manchesteru nebo ve Swansea. Dále bylo BoE zakázáno vydávat bankovky o hodnotě menší než 5 liber, stejně tak platil zákon i pro venkovské banky. Novým zákonem, Bank Charter Act z roku 1826, vznikla nově možnost emise bankovek pro banky, které neměly sídlo v Londýně nebo okolí 65 mil. O několik let později byl zákon doplněn o možnost působení akciových bank i v Londýně a jeho okolí.³⁵

Ve Velké Británii vznikla na přelomu 19. století debata, která vyústila v roce 1844 v přijetí Bank Charter Act, tzv. Peelova zákona. Zákon řešil převážně otázku týkající se emise bankovek směnitelných za zlato. BoE byla rozdělena na dvě části, kdy jedna sloužila k emisi bankovek a druhá k depozitním bankovním operacím. Zvýšení emise bankovek bylo spojeno s tzv. měnovým pravidlem, kdy musela být emise 100 % kryta zlatem. V zákoně byla ukotvena pro BoE možnost získání větších objemů emisí v případě, že by se emitující obchodní banky sloučily, či rozdělily. V takovém případě připadaly dvě třetiny výše objemu emise, kterou měla daná banka povolenou, BoE. Tím postupně docházelo k tomu, že se BoE stala téměř monopolním emitentem anglických bankovek. Do období 1. světové války byl tento zákon v průběhu krizí třikrát pozastaven a BoE tak mohla emitovat více bankovek a zastavit tím vzniklou paniku.³⁶

V průběhu 19. století se BoE stala institucí, která měla na starosti stabilitu na finančním trhu a zároveň od roku 1847 začala vystupovat jako věřitel poslední instance. V období, kdy muselo být hlídáno množství zlatých rezerv, se stala hlavní politikou banky aktivní politika úrokových měr. Další možností byly operace na volném trhu, kdy byla prostřednictvím prodeje či nákupu ovlivňována tržní úroková míra.³⁷

³⁴ Kvasnička, 2004.

³⁵ Sykes, 1905.

³⁶ Sykes, 1905.

³⁷ Jílek, 2004, s. 549.

V průběhu světových válek bylo anglické bankovníctví pod vlivem intervencí, jež pomohly snížit konkurenci prostřednictvím pevných cen, díky kterým se vytvářely bankovní kartely. V roce 1931 bylo upuštěno od zlatého standardu a pevného kurzu a centrální banka nastavila řízený plovoucí měnový kurz.

Po skončení druhé světové války došlo k zestátnění Bank of England, které vládě přineslo větší pravomoci v oblasti fungování banky. Ministerstvo financí se tak stalo hlavní institucí, která ovlivňovala ekonomiku a centrální banka měla pouze doplňující úlohu. Byl obnoven pevný měnový kurz a byla přijata dolarová konvertibilita. V průběhu 50. a 60. let 20. století měla měnová politika, v porovnání s jinými politikami, minimální postavení v ekonomice a zároveň měla povinnost řídit se přímými limity. Až v období 70. let 20. století, kdy byla světová ekonomika zasažena inflačními tlaky, se změnil přístup k měnové politice ve Velké Británii. Byl opuštěn pevný měnový kurz a BoE se zaměřovala více na peněžní zásobu.³⁸ V první polovině 70. let 20. století procházelo anglické bankovníctví bankovní krizí, která přinesla podnět ke zvýšení bankovní regulace, který byl zakotven v zákoně (Banking Act z roku 1979). Byl zaveden dohled nad likviditou a kapitálovou přiměřeností anglických bank. V roce 1986 vznikl Financial Services Act, který upravoval ochranu investorů a konkrétní regulaci finančních institucí. Následující rok došlo k novelizaci Banking Actu z roku 1979, kdy byla zavedena povinnost každé finanční instituce, která přijímá vklady od obyvatelstva, žádat o licenci. Byly také upraveny podmínky pro poskytování úvěrů v případě, že by úvěr daného dlužníka přesáhl 10 % nebo 20 % základního kapitálu banky. Novelizace také umožňuje centrálním autoritám zakázat prodej akcií britské banky zahraniční bance, a to v případě, že by se jednalo o více než 15 % podíl dané banky.³⁹ V současné době vytváří bankovníctví okolo 3 % HDP⁴⁰ a je jedním z nejprestižnějších sektorů ve Velké Británii.

3.3 Centrální bankovníctví

Centrální banky jsou v porovnání s obchodními bankami poměrně mladé instituce. První banky vznikaly v 17. století, ale většina ostatních až ve století dvacátém.

³⁸ Jílek, 2004, s. 551-552.

³⁹ Heffernan, 2005, s. 228-232.

⁴⁰ Zastupitelský úřad Londýn. 2010.

Centrální banky začaly vznikat především z potřeby doplňovat státní pokladny. V současné době jsou centrální banky ve většině případů nezávislé a jejich hlavní funkcí je emise peněz, provádění měnové politiky a regulace bankovního systému.

3.3.1 Česká národní banka

Česká národní banka, která zahájila svoji činnost 1. ledna 1993, měla dva základní cíle. Jednalo se o udržování měnové stability (cenové stability a měnového kurzu české koruny). Cíl stability měnového kurzu byl v roce 1997 opuštěn a od roku 1998 je hlavním cílem měnové politiky stabilita cenové hladiny. Sekundárním cílem je podpora hospodářské politiky vlády, pokud to není v rozporu s hlavním cílem.

ČNB v současné době jako jediná v ČR emituje bankovky a mince, spravuje devizové rezervy, je bankou bank a zároveň bankou státu, která jej reprezentuje v měnové oblasti. Samostatnost, která je pro centrální banky velmi důležitá, je v České republice poměrně vysoká. Toto je důležité především pro udržení stabilní cenové hladiny, kdy ČNB *není* povinna na základě politického tlaku přijímat opatření, která by vedla ke zvýšení ekonomického růstu. V případě, že kdy by nebyla centrální banka nezávislá by sice došlo k podpoře ekonomického růstu, avšak dlouhém období by docházelo k opětovnému poklesu ekonomické aktivity, jako reakce na rostoucí inflaci a centrální banka by tak nesplnila svůj hlavní cíl. ČNB je také finančně nezávislá, což se týká především zákazu financování veřejného sektoru a jím řízených subjektů. Vysoká míra samostatnosti je spojována také s vysokou mírou transparentnosti, která je souvisí s dostatečným informováním veřejnosti.

3.3.2 Měnová politika ČNB

Měnová politika zakládající se na měnovém transmisním mechanismu fungovala v České republice od roku 1993 do 1997. Česká národní banka prováděla měnovou politiku prostřednictvím devizových intervencí a cílením peněžní zásoby. Fixní kurz, který byl stanoven v rozmezí $\pm 0,5 \%$ od základní parity, si vyžadoval kurzové intervence a v roce 1996 se ukázal problém dvou cílů (cenová stabilita a stabilita měnového kurzu), kdy do ekonomiky přitékal spekulativní kapitál. Tlak na zhodnocení koruny donutil centrální banku rozšířit fluktuační pásmo na $\pm 7,5 \%$. Avšak ani tento krok nezastavil problémy, které vyústily v makroekonomickou nerovnováhu. Posledním krokem měnové politiky

bylo v polovině roku 1996 zvýšení úrokových sazeb s cílem snížit úvěrovou emisi. Ani jedno z opatření však nemělo dostatečnou účinnost, a tak bylo v roce 1997 upuštěno od fixního kurzu a ČNB přešla na řízený plovoucí kurz.

Od roku 1998 se ČNB plně zaměřuje na cenovou stabilitu a v souvislosti s tím používá transmisní mechanismus cílování inflace. První inflační cíl byl stanoven pro čistou inflaci, která byla cílována až do konce roku 2001. Od roku 2002 začala ČNB cílovat celkovou inflaci, která představuje v porovnání s inflací čistou cílování širšího cenového indexu, který v ČR představuje CPI. Z tabulky 3.2 můžeme vidět vývoj inflačních cílů, které se do roku 2005 stanovovaly v pásmech a od roku 2006 je pak inflační cíl bodový s tolerancí ± 1 procentní bod na obě strany. Pásma se postupně rok od roku snižovala a to stejné můžeme říci pro bodový cíl, který je v současné době ve výši 2 %. Tento cíl je stanoven do doby přistoupení ČR do eurozóny.

Tabulka 3.2 Inflační cíle v České republice za období 1998 – 2010

Pro rok	Cíl ve výši	Plnění k měsíci	Stanoven
1998	5,5 - 6,5 %	prosinec 1998	prosinec 1997
1999	4 - 5 %	prosinec 1999	listopad 1998
2000	3,5 - 5,5 %	prosinec 2000	prosinec 1997
2001	2 - 4 %	prosinec 2001	duben 2000
2002	3 - 5 %	leden 2002	duben 2001
2005	2 - 4 %	prosinec 2005	duben 2001
2006 - 2009	3%	leden 2006 - prosinec 2009	březen 2004
2010 - ?	2%	leden 2010 - přistoupení k eurozóně	březen 2007

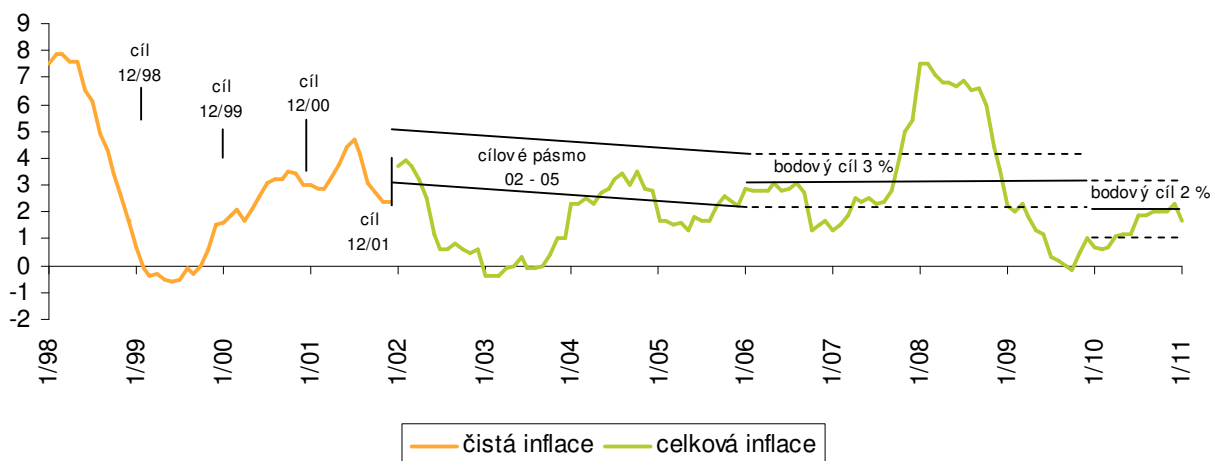
Zdroj: ČNB, vlastní úprava

Inflační cílování se řídí předpovědí budoucího vývoje ekonomiky, a to z důvodu existence časového zpoždění měnové politiky⁴¹. K prognózování inflace slouží ČNB

⁴¹ Udává se 12 až 18 měsíců.

čtvrtletní predikční model, který modeluje krátkodobé úrokové míry, vývoj inflace a HDP.⁴²

Graf 3.1 Plnění inflačních cílů ČNB za období 1998 - 2011

Zdroj: ČNB, ČSÚ, vlastní úprava

Z grafu 3.1 můžeme vidět plnění inflačních cílů od roku zavedení cílování inflace, kdy byla cílována čistá inflace. V ČR se inflace často nacházela pod stanoveným inflačním pásmem. Největší rozdíly mezi cílem a skutečností můžeme vidět v letech 1998 a 1999 a následně v letech 2002 a 2003. Splnění cíle můžeme vidět v roce 2001, kdy ČNB přešla na cílení celkové inflace. Nad inflační cíl se inflace poprvé dostala v roce 2008, kdy výrazně rostly světové ceny energetických surovin a v ekonomice se začaly projevovat přijatá protikrizová opatření. V roce 2009 se inflace postupně snižovala až na 1 % a dostala se tak pod stanovený inflační cíl. Loňský rok představoval pro měnovou politiku úspěch v podobě splnění cíle, kdy byla skutečná inflace 1,5 %, což je půl procentního bodu pod stanovenými 2 %.⁴³

Nástroje měnové politiky

V období 1993 – 1997 byly hlavním nástrojem nástroje diskontní, a to především refinanční úvěry. Postupně se začaly stále více využívat operace na volném trhu a povinné

⁴² Jílek, 2004, s. 498 – 510.

⁴³ ČNB; 10 let cílování inflace 1998 – 2007. ARAD – systém časových řad.

minimální rezervy. Od roku 1998 se do popředí dostaly operace na volném trhu (převážně repo operace) a repo sazba, zatímco od refinančních úvěrů, které byly využívány na počátku 90. let, bylo téměř upuštěno. V současnosti je využíváno pouze nepřímých nástrojů, které jsou do ekonomiky zprostředkovávány prostřednictvím komerčních bank. Základním nástrojem je dvoutýdenní repo operace a s ní spojená repo sazba, která ovlivňuje krátkodobou úrokovou sazbu na mezibankovním trhu a následně tak i úrokovou sazbu v ekonomice, ekonomickou aktivitu a v konečné fázi inflaci. Další nástroje představuje depozitní facilita (lombardní sazba) a marginální zápůjční facilita (diskontní sazba), jejichž sazby se mění zároveň s repo sazbou. Devizové intervence, tedy nákup či prodej domácí měny za zahraniční měnu na devizovém trhu využívala ČNB do roku 2002, a to v případech, kdy docházelo k velkým výkyvům v měnovém kurzu.⁴⁴

Bankovní regulace a dohled

Bankovní regulace a dohled spadá pod kompetence ČNB. V této oblasti stanovuje centrální banka pro získání bankovní licence, dodržení podmínek bankovní činnosti, kontroluje případná nápravná opatření a ukládá pokuty. V případě závažných nedostatků může být bance zúžena či odebrána bankovní licence. Období 1993 – 1997 bylo charakteristické rozvojem regulace a postupným snižováním nekalých praktik ze strany obchodních bank. Od roku 1998 do roku 2003 docházelo k harmonizaci bankovních pravidel se zeměmi Evropské unie. Důraz je kladen především na dohled vykonávaný nad bankami na místě, ale také na zpracovávání pravidelných zpráv daných bank.⁴⁵ Důležitá je taky reforma dohledu nad finančním trhem, kdy v roce 2006 došlo k institucionálnímu sloučení orgánů dohledu nad finančním trhem do ČNB. Toto sjednocení a následná revize legislativy a stavu finančního trhu posílily zdraví bankovního systému a dopad finanční krize nebyl natolik velký jako v jiných zemích.

3.3.3 Bank of England

Bank of England je považována za jednu z nejstarších centrálních bank na světě. V roce 1946 byla znárodněna a svoji nezávislost získala v roce 1997. BoE spravuje anglické devizové rezervy a zásoby zlata. Mezi její hlavní cíle patří udržování měnové a

⁴⁴ ČNB, Informace a fakta.

⁴⁵ Polouček, 2006, s. 449 – 450.

finanční stability v ekonomice. Měnovou stabilitou se rozumí udržování nízké míry inflace, kdy konkrétní inflační cíle stanovuje vláda. Cíl finanční stability pak představuje především sledování finančních trhů a podporu jejich infrastruktury. Od počátku 20. století má BoE monopol na vydávání bankovek v Anglii a Walesu. Od roku 1997 se také zabývá stanovováním oficiální úrokové míry.

Nezávislost anglické centrální banky je dána ve volnosti určovat, jakými způsoby dosáhne stanovených cílů. BoE je instrumentálně nezávislá a podporuje hospodářskou politiku pouze v případě, že to není v konfliktu s inflačním cílem. Centrální banka je povinna informovat parlament a veřejnost o své činnosti a v případě odchýlení inflace o více 1 než procentní bod od cíle podává vysvětlení ministru financí.

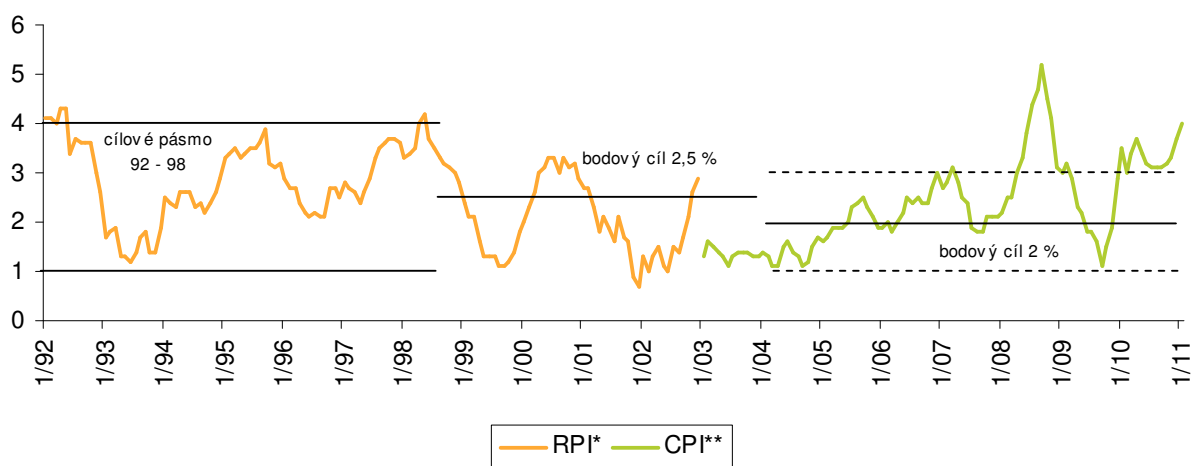
3.3.4 Měnová politika BoE

Od počátku 90. let byla prováděna monetární politika prostřednictvím regulace agregátů M0 a M4 a krátkodobých úrokových měr. V roce 1990 vstoupila Velká Británie do evropského mechanismu směnných kurzů a udržovala libru v daném pásmu vzhledem k ostatním měnám. To vedlo k nízkým úrokovým sazbám a nízké inflaci. Tržní tlaky však v roce 1992 donutily Velkou Británii z tohoto mechanismu vystoupit a zavést plovoucí kurz. Díky tomu ztratila anglická ekonomika „nominální kotvu“ a přijala tak nový mechanismus, a to cílování inflace. Zpočátku se jednalo o vývoj maloobchodních cen upravených o úroky z hypotečních úvěrů, nepřímých daní a dotací do cen (Retail Price Index, RPI). Od roku 2003 se inflační cíl týká vývoje spotřebitelských cen (Consumer Price Index, CPI). Každý rok je inflační cíl stanovován vládou, a to v roční zprávě o státním rozpočtu. Měnovou politiku vykonává *výbor pro měnovou politiku* (Monetary Policy Committee, MPC), který je tvořen devíti členy, kteří na základě většinového hlasování rozhodují o úrokové míře. Transparentnost měnové politiky je zajištěna zveřejňováním zápisů z jednání a hlasování MPC. V roce 1992 byl inflační cíl stanoven pásmem mezi 1 – 4 % se snahou dosáhnout spodní hranice ke konci období 1992 -1998. Cíl byl však v polovině roku 2008 změněn na bodový, a to konkrétně na 2,5 %.⁴⁶ Pro další období, od roku 2004 byl cíl změněn na 2 % s možností výkyvu ± 1 procentního bodu na obě strany. Tento cíl je aktuální i v současné době. Z grafu 3.3 můžeme vidět, že

⁴⁶ Jílek, 2004, s. 553-554.

dosahování inflačního cíle 2 % se BoE poměrně dařilo v letech 2006 a 2007. Největší přesah cíle můžeme vidět v roce 2008, kdy se stejně jako v České republice, tak i ve Velké Británii projevovala světová finanční krize. Rostoucí světové ceny energií, konkrétně růst ceny zemního plynu a ropy, se značně projeví do skutečné inflace v roce 2008. V dalším roce se pak míra inflace snížila, a to díky postupně klesajícím cenám potravin a následně i energií. V loňském roce se míra inflace pohybovala nad stanoveným inflačním cílem. BoE tuto skutečnost přičítalo plánovanému zvýšení daně z přidané hodnoty ze 17,5 % na 20 %, které vstoupilo v platnost 1. ledna 2011.⁴⁷

Graf 3.2 Vývoj inflace ve Velké Británii za období 2006 – 2010 (v %)

* **RPI** – Retail Prices Index – Index maloobchodních cen

** **CPI** – Consumer Prices Index – Index spotřebitelských cen

Zdroj: Bank of England, Office for National Statistics, vlastní úprava

Nástroje měnové politiky

V současné době jsou hlavním nástrojem měnové politiky BoE operace na volném trhu, kdy je využívána úroková míra, která je stanovována každý měsíc na zasedání MPC. Vliv úrokové sazby ukazuje obrázek 3.1, který popisuje transmisní mechanismus měnové politiky BoE.⁴⁸ Úroková míra, za kterou centrální banka půjčuje ostatním finančním institucím, následně ovlivňuje vývoj úrokových sazeb v komerčních bankách, stavebních

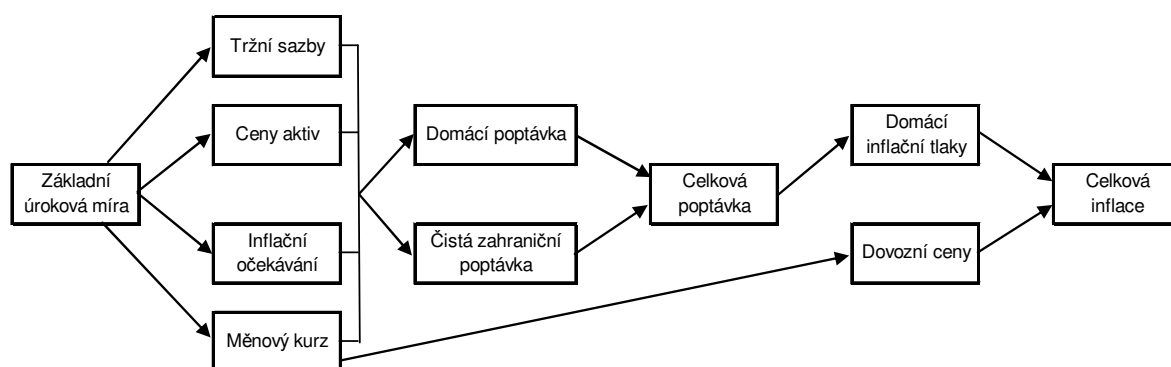
⁴⁷ Bank of England; Inflation Reports.

⁴⁸ www.bankofengland.co.uk

spořitelkách a ostatních institucích. Nižší úrokové sazby vedou k vyšším cenám aktiv, kdy roste bohatství domácností a jejich ochota více utrácet podporuje spotřebu v ekonomice. Úspory se v případě snížení úrokové sazby stávají neatraktivní a naopak množství úvěrů roste. Úrokové sazby ovlivňují také měnový kurz, například pokud dojde k neočekávanému zvýšení úrokové sazby, domácí aktiva se stávají pro investora výhodnější a dochází k posilování měny. Stejně jako v České republice se inflační cílování odvíjí od budoucího vývoje ekonomiky a změny v úrokových sazbách jsou prováděny zhruba rok maximálně dva dopředu (existence časového zpoždění měnové politiky).

Obrázek 3.1 Od úrokových sazeb k inflaci – měnový transmisní mechanismus

Bank of England

Zdroj: Bank of England, vlastní úprava

Do nedávné doby bylo pro měnovou politiku BoE typické, že neprováděla operace na volném trhu přímo s obchodními bankami, ale prostřednictvím diskontních domů, které zprostředkovávaly obchody s danými cennými papíry. V roce 1997 bylo zavedeno běžné obchodování s cennými papíry formou repo operací, a to přímo s obchodními bankami.

Bankovní regulace a dohled

Do konce 90. let 20. století fungovala jako hlavní regulátor bankovní sféry BoE. Poté došlo k předání pravomocí na Financial Services Authority (FSA, Úřad finančních služeb), který se stará o zajištění důvěry ve finanční systém, dostatečné informace o finančním systému veřejnosti, ochranu spotřebitelů a snížení finanční kriminality. Činnosti FSA se týkají především identifikování rizik na trhu, měření rizik a rozsahu možných škod,

zmírňování a odstraňování rizik.⁴⁹ Dopad finanční krize se projevil i v oblasti bankovní regulace a dohledu, kdy v současné době probíhá jednání o reformě finančního sektoru ve Velké Británii. Hlavním cílem bude zvýšit stabilitu finančního sektoru, a to především větší schopností bank vypořádat se se ztrátami, snahou odradit banky od rizikových investic, konkrétními postupy, které budou stanoveny pro instituce, které nebudou plnit své závazky a v poslední řadě omezením zatížení daňových poplatníků, v případě řešení krizových situací.⁵⁰

3.4 Komerční bankovníctví

Obchodní banky jsou nedílnou součástí každé ekonomiky. Vyvinuly se jako finanční zprostředkovatelé, tedy shromažďují vklady od střadatelů a poskytují je dále podnikatelům. V České republice se v současné době řídí činnost bank zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů. Základní rozdělení činnosti bank můžeme rozdělit do tří hlavních skupin: aktivní, pasivní a ostatní. Pasivní činnosti spočívají v přijímání vkladů od klientů a aktivní činnosti pak v poskytování úvěrů. Mezi ostatní činnosti se řadí např. poradenská činnost, investiční bankovníctví či poskytování záruk.

3.4.1 Komerční bankovníctví v ČR

Univerzální banky

Univerzální banky, jinak také známé jako obchodní banky, se zabývají převážně přijímáním vkladů a poskytováním úvěrů. V současné době se však často zabývají také investičním bankovníctvím. Další specializované činnosti vykonávají tyto banky prostřednictvím svých dceřiných společností, které se na konkrétní službu zaměřují.

Hypoteční banky

Na základě udělené licence může komerční banka poskytovat hypoteční úvěry. Princip hypotečních bank spočívá v emisi hypotečních zástavních listů a na základě zástavního práva poskytování hypotečních úvěrů na nemovitost.

⁴⁹ www.fsa.gov.uk

⁵⁰ Zastupitelský úřad České republiky v Londýně, 2011.

Stavební spořitelny

Stavební spořitelny jsou specializované instituce, které se zabývají přijímáním účelových vkladů a následně po splnění podmínek poskytují zvýhodněné úvěry na bydlení. Stavební spořitelny nakládají se státní podporou, která představuje roční navýšení spoření. Z potřeby vyšší transparentnosti a regulace podléhají stavební spořitelny jiné legislativě než komerční banky (zákon č. 96/1993 Sb., O stavebním spoření).

Investiční banky

Investiční banka se specializuje na služby při zhodnocování majetku, financování projektů v oblasti realit a obchodování s cennými papíry pro soukromé investory. V ČR se jedná např. o J&T banku a Evropskou investiční banku.

Specializované vládní banky

V České republice existuje jedna specializovaná vládní banka, Česká exportní banka, která se zabývá podporou vývozu a služby s tímto spojené. Konkrétně se jedná především o poskytování a financování vývozních úvěrů a dalších služeb, které s vývozem souvisejí. Cílem podpory je prostřednictvím zvýhodněných úvěrů poskytnout českým vývozcům dostatečný prostor pro zvýšení své konkurenceschopnosti na zahraničních trzích.

Rozvojové banky

Rozvojová banka je v ČR zastoupena Českomoravskou záruční a rozvojovou bankou, a.s., která napomáhá rozvoji malého a středního podnikání, infrastruktury a dalších sektorů, které vyžadují veřejnou podporu.

Konkrétní příklady bank působících na českém bankovním trhu

V České republice v současné době působí 41 bank a poboček zahraničních bank, z čehož je 17 bank, 5 stavebních spořitelen a 19 poboček zahraničních bank. Pro svou práci jsem si vybrala čtyři největší banky na českém bankovním trhu. Jedná se o Českou spořitelnu, Československou obchodní banku, Komerční banku a UniCredit Bank.

Česká spořitelna

Kořeny této banky spadají až do 30. let 19. století, kdy vznikla Spořitelna česká, na jejíž tradici navázala i Česká státní spořitelna, která fungovala v centrálně řízeném hospodářství jako banka, jejíž hlavní náplní bylo zajištění vkladů a úvěrů běžným občanům. Česká spořitelna, která jako akciová společnost vznikla v roce 1992. Od roku 2000 je členem Erste Group a v současné době je s počtem 5,3 milionu klientů největší bankou na českém bankovním trhu. I přes probíhající finanční krizi dosahovala Česká spořitelna zisků a rostoucího počtu klientů. Čistý zisk v loňském roce činil více než 12 mld. Kč.⁵¹

Československá obchodní banka

Československá obchodní banka byla založena státem v roce 1964 s cílem financování zahraničního obchodu. V průběhu 70. let 20. století získala status akciové společnosti a její činnost byla stanovena zákonem č. 42 z roku 1970. Hlavní náplní byla devizová činnost, která spočívala v realizaci mezinárodního platebního styku. V roce 1999 došlo k její privatizaci a stala se tak majetkem belgické KBC Bank. Síla ČSOB se ještě zvýšila v roce 2000, kdy převzala Investiční a poštovní banku (IPB). V roce 2010 dosahovala ČSOB zisku v hodnotě 13 mld. Kč, což představuje růst o 24 % v porovnání s předchozím rokem.⁵²

Komerční banka

Komerční banka byla založena v roce 1990 jako státní podnik a následně o dva roky později byla privatizována a transformována na akciovou společnost. Od roku 2001 se stala KB bankou s převažujícím zahraničním kapitálem, kdy státní podíl odkoupila Sociétés Générale. Loňský rok představoval pro tuto banku v porovnání s rokem 2009 zvýšení zisku o 21,1 %, a to na konkrétně více než 13 mld. Kč.⁵³

⁵¹ Česká spořitelna, Profil České spořitelny.

⁵² ČSOB, O společnosti ČSOB.

⁵³ Komerční banka, O bance.

UniCredit Bank

UniCredit Bank vznikla v roce 2007 integrací HVB Bank a Živnostenské banky. Ve třetím čtvrtletí roku 2010 vykázala banka zisk v hodnotě více než 2,3 mld. Kč.⁵⁴

3.4.2 Komerční bankovníctví ve Velké Británii

Obchodní banky

Komerční bankovníctví se ve Velké Británii dělí na malé a velké banky. Malé banky, tzv. retail banky, poskytují služby převážně domácnostem. Velké banky, tzv. clearing banks a merchant banks, jsou ve Velké Británii velmi oblíbené a poskytují mnoho specializovaných služeb široké škále klientů. Nejčastěji se však jedná o vedení běžných účtů, přijímání vkladů a poskytování úvěrů. V současné době jsou tyto obchodní banky jedny z největších a mají své pobočky v zemích na celém světě.

Stavební spořitelny

Stavební spořitelny, neboli také building societies poskytují podobné služby jako obchodní banky s tím rozdílem, že jejich činnost musí být ze 75 % zaměřena na poskytování hypoték a úvěrů na bydlení. V současné době funguje ve Velké Británii zhruba 60 stavebních spořitelen.

Investiční společnosti

Investiční společnosti, investment trusts, představují zvláštní instituci. Finanční prostředky získávají prodejem vlastních akcií nebo půjčkami. Pro své klienty pak následně investují do jiných firemních cenných papírů.

Trustové jednotky

Obdoba investičních společností představuje trustové jednotky, unit trusts, které se liší ve formě získávání finančních prostředků. K tomuto účelu slouží převážně prodej vlastních akcií, nikoli však úvěry.⁵⁵

⁵⁴ UniCredit Bank, O bance.

Konkrétní příklady bank působících na anglickém bankovním trhu

Obdobně jako při volbě bank v České republice jsem si zvolila kritérium velikosti a významnosti pro ekonomiku. Ve Velké Británii jsou největší čtyři banky: HSBC, Barclays, Royal Bank of Scotland a Lloyds TSB.

HSBC

Skupina HSBC je jedna z největších na světě a její první pobočky začaly fungovat před více než sto lety. Sídlo organizace je v Londýně a má přes 8 000 poboček v 87 zemích světa. Finanční krize se na bance podepsala v podobě nutnosti úpisu nových akcií a odpisem akcií v hodnotě 8,7 mld. GBP (tedy 16,11 mld. USD⁵⁶). V roce 2009 se banka vrátila k ziskovému hospodaření. V loňském roce vykázala zisk v hodnotě 13,2 mld. USD.⁵⁷

Barclays

Historické kořeny Barclays sahají až do 30. let 20. století, kdy vznikla sloučením několika bank. Od té doby až do současnosti získala banka pod své vedení ještě několik dalších světových bank. V nedávné době to byly např. americká Lehman Brothers nebo ruská Expobank. V roce 2008 pocítila i tato banka dopady světové finanční krize a jako řešení finančních problémů zvolila prodej divize zaměřující se na životní pojištění a získání investorů z Blízkého východu. Ani Barclays tak nebyla nucena využít finanční pomoc od britské vlády. Stejně jako HSBC byla již následující rok zisková, v roce 2010 vykázala zisk ve výši 3,4 mld. GBP (tedy přes 5,2 mld. USD⁵⁸).⁵⁹

Royal Bank of Scotland

Royal Bank of Scotland byla založena roku 1727 v Edinburgu a v současné době se řadí na přední pozice světového bankovního trhu. Zaměřuje se především na poskytování dluhopisů, úvěrů, cenných papírů, účelové a projektové financování a projekty

⁵⁵ Zastupitelský úřad Londýn. 2010.

⁵⁶ Vypočteno z průměrného směnného kurzu za rok 2008 – 1,8528 USD/GBP. Bank of England.

⁵⁷ HSBC, Annual Report and Accounts.

⁵⁸ Vypočteno z průměrného směnného kurzu za rok 2010 – 1,546 USD/GBP. Bank of England.

⁵⁹ Barclays, Our history, 2010 Performance highlights.

risk managementu. Finanční krize se v této bance projevila velmi silně v roce 2008 v podobě ztráty přes 24 mld. GBP (tedy přes 44 mld. USD). Záchranou se stala britská vláda, která se ještě roku 2008 stala většinovým vlastníkem banky (vlastní 84 % podíl) a poskytla bance finanční pomoc ve výši více než 20 mld. GBP (tedy přes 37 mld. USD)⁶⁰. Banka své hospodářské výsledky postupně zlepšovala a v loňském roce dosáhla ztrátu 1,1 mld. GBP (1,7 mld. USD)⁶¹ a v posledním čtvrtletí se jí podařilo navrátit k zisku.⁶²

Lloyds Banking Group

Historie Lloyds banky sahá až do 60. let 18. století odkdy se banka postupně rozšiřovala a roku 1995 se spojila s TSB Group. Zásadním krokem bylo spojení s Halifax Bank of Scotland v roce 2009. Právě toto spojení způsobilo bance finanční problémy v podobě rizikového majetku. Pomoc přišla stejně jako u Royal Bank of Scotland ze strany vlády, a to ještě v témže roce v podobě státní garance na rizikový majetek v hodnotě 260 mld. GBP. Vláda za tuto pomoc získala zvýšení podílu v bance ze 43 % na 75 %. Na rozdíl od Royal banky se Lloyds banka vzpamatovala z finančních problémů poměrně rychle a v loňském roce se stala opět ziskovou.⁶³

3.5 Dílčí závěr

V této kapitole jsem se zaměřila na bankovní systém, který je tvořen bankovními institucemi a vztahy mezi nimi. První část je tvořena stručnou teorií ve které je popisována institucionální a funkční složka bankovního systému. Následně je text věnován vývoji bankovníctví jak v České republice, tak ve Velké Británii. Vývoj bankovníctví v České republice byl pozvolný a jeho struktura se měnila s ekonomickým režimem. V současné době je bankovní systém v ČR stabilní a působí v něm 41 bank a poboček zahraničních bank. Vývoj ve Velké Británii byl poněkud odlišný. Už od počátku vývoje bankovníctví sehrála velkou roli centrální banka, která byla založena především k financování státní pokladny. Důležité bylo mnoho nových zákonů, které přidělovaly či upravovaly pravomoci centrální bance a zároveň určovaly pravidla pro bankovní sektor. Další část kapitoly je

⁶⁰ Vypočteno z průměrného směnného kurzu za rok 2008 – 1,8528 USD/GBP. Bank of England.

⁶¹ Vypočteno z průměrného směnného kurzu za rok 2010 – 1,546 USD/GBP. Bank of England

⁶² The Royal Bank of Scotland.

ČTK: Britská banka získá většinový podíl v Royal Bank of Scotland, 2008.

⁶³ Lloyds TSB. Idnes.cz. Británie získá kontrolu nad Lloyds Banking Group. 2009.

zaměřena na centrální bankovníctví, přičemž v České republice se jedná o Českou národní banku a ve Velké Británii o Bank of England. Obě tyto banky v současné době cílí na inflaci a hlavním nástrojem je úroková míra. Součástí je také bankovní regulace a dohled, který je v ČR prováděn centrální bankou, zatímco ve Velké Británii existuje speciální instituce (Úřad finančních služeb). Kapitola je zakončena tématem komerčního bankovníctví, kde jsou uvedeny základní typy bank působících jak na českém, tak anglickém bankovním trhu. Pro porovnání jsou uvedeny čtyři největší banky v každé zemi. Jedná se o Českou spořitelnu, Československou obchodní banku, Komerční banku a UniCredit banku v České republice a o HSBC, Barclays, Royal Bank of Scotland a Lloyds Banking Group ve Velké Británii.

4 Analýza vlivu současné finanční krize na bankovní systém České republiky a Velké Británie

Pro komparaci vlivu současné finanční krize na bankovní sektor v České republice jsem si zvolila Velkou Británii, a to z důvodu úzkého propojení jejího bankovního systému se systémem americkým. Na datech a dostupných informacích se pokusím potvrdit tvrzení, že český bankovní systém nebyl oproti ostatním vážně zasažen.

Hlavními ukazateli, které budu ve své analýze používat, budou ziskovost, konkrétně zisky největších bank, kapitálová přiměřenost (společně s kapitálovou přiměřeností Tier 1), návratnost aktiv, návratnost kapitálu, objemy vkladů a úvěrů v absolutních i přepočtených hodnotách a poměr vkladů k úvěrům. V úvodu se také krátce zmíním o hlavních opatřeních, které země v reakci na finanční krizi zavedly. Zajímavá je také změna ve vlastnictví, která byla aktuální ve Velké Británii.

V České republice byla podpora finančního sektoru realizovaná Českou národní bankou, která se svými základními nástroji snažila podpořit likviditu. Český bankovní systém, na rozdíl od některých zemí EU, nemusel být podporován finanční pomocí od vlády či centrální banky. Hlavní reakcí na mírně sníženou likviditu bankovního systému bylo postupné snižování úrokových sazeb centrální bankou, které si však banky kompenzovaly rostoucí rizikovou marží. Dalším nástrojem byly dodací facility zavedené v říjnu 2008, díky kterým mohly banky čerpat likviditu na 2 týdny nebo na 3 měsíce. Od konce roku 2010 mohou banky v rámci dodacích facilit využívat pouze dvoutýdenních operací, které byly bankovní radou ČNB zanechány k dispozici minimálně do konce roku 2011. Dále došlo k zpřísnění vykazování bankovních informací, které musí banky poskytovat ČNB denně.⁶⁴

Ve Velké Británii vyhlásila v roce 2008 BoE podpůrný program, tzv. Special Liquidity Scheme, kdy bylo komerčním bankám dočasně umožněno vyměnit cenné papíry kryté hypotékami za státní cenné papíry. Dále docházelo k ovlivňování bankovního trhu

⁶⁴ ČNB, Monitoring centrálních bank, 2008, 2009, 2010.

prostřednictvím úrokových sazeb, které BoE postupně snižovala. V prvním čtvrtletí roku 2009 poskytovala BoE na mezibankovních trzích dodatečnou likviditu, jde o tzv. kvantitativní uvolňování, které spočívalo v odkoupení dluhových cenných papírů od bank (většinou tříměsíční repo operace). Vládní opatření se týkala především přijetí nového zákona (Banking Act 2009), který umožňuje znárodnění soukromých bank, jejichž pád by představoval velký problém pro bankovní systém. Toto znárodnění bylo nakonec jediným řešením na záchranu některých velkých anglických bank.⁶⁵

Velice okrajově je zajímavé podívat se na vliv finanční krize v oblasti vlastnictví bank. Toto téma bylo již nastíněno v závěru předchozí kapitoly, kde byla pozornost věnována konkrétním bankám a změně v jejich vlastnické struktuře vlivem krize. Ještě jednou je tato skutečnost uvedena aby mohlo dojít ke srovnání stavu v obou sledovaných zemích. V České republice nedošlo v této oblasti k žádným změnám, avšak ve Velké Británii musela pro obnovení bankovní stability zasáhnout jak centrální banka, tak vláda, a to v několika případech ovlivnilo vlastnickou strukturu některých anglických bank. Prvním příkladem je banka Northern Rock, která se dostala v roce 2007 do finančních problémů, jež způsobila příliš velká závislost na finančních prostředcích ze světových finančních trhů, z velké části pak na úvěrech směřujících z USA. Banka se ocitla v situaci, kdy jí hrozilo, že nebude mít peníze ani na výplatu klientských vkladů. Pomoc nakonec poskytla vláda, která se zaručila a poskytla dostatečné prostředky na její záchranu. V roce 2008 došlo ke znárodnění a banka přešla pod kontrolu státu.⁶⁶ I další banky byly zachráněny emisí nových akcií, které koupila vláda a stala se tak minoritním vlastníkem. Jedná se o Royal Bank of Scotland a Lloyds banku.

4.1 Ziskovost

Ziskovost je jedním z hlavních ukazatelů, díky kterým můžeme sledovat, jak se vyvíjel stav v sektoru bankovníctví v průběhu finanční krize až do současné doby. Pro porovnání budou využity informace o finančním stavu největších bank v obou zemích. Analýza se bude zaměřovat na vývoj zisku mezi jednotlivými lety a sledovaná data budou

⁶⁵ ČNB, Monitoring centrálních bank, 2008.

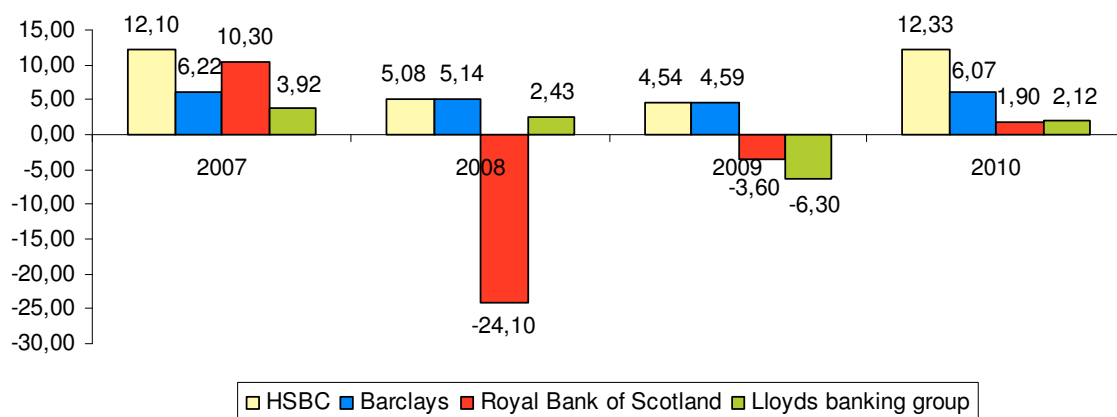
⁶⁶ Martinovičová, 2009. Musilová, 2008.

uvedena v nominálních hodnotách, v národních měnách. Uvedeny budou také rozdíly ve struktuře bankovních zisků.

4.1.1 Vývoj ziskovosti bank ve Velké Británii

Současná finanční krize se na bankovním sektoru Velké Británie podepsala poměrně silně. Problémy se citelně začaly projevovat v roce 2008, kdy všechny vybrané banky vykázaly pokles zisků či dokonce ztrátu. Z grafu 4.1 můžeme vidět, že v tomto roce došlo k průměrnému meziročnímu poklesu zisku vybraných bank o více než 60 %, přičemž největší pokles byl zaznamenán u banky Royal Bank of Scotland (více než 130 %). Hlavním důvodem byla nutnost přecenit bankovní rizika a snížit zadluženost bank, a to vše v období, kdy vrcholila nejistota v bankovní systém. Tento stav se udržel i v následujícím roce, kdy dvě ze čtyř sledovaných bank (Royal Bank of Scotland a Lloyds banking group) skončily své hospodaření se ztrátou. Oběma bankám byla poskytnuta vládní pomoc a byly částečně znárodněny. Loňský rok pak pro bankovní sektor Velké Británie představoval oživení v podobě růstu zisků.

Graf 4.1 Vývoj zisku před zdaněním ve velkých bankách Velké Británie za období 2007 -2010 (v mld. GBP)

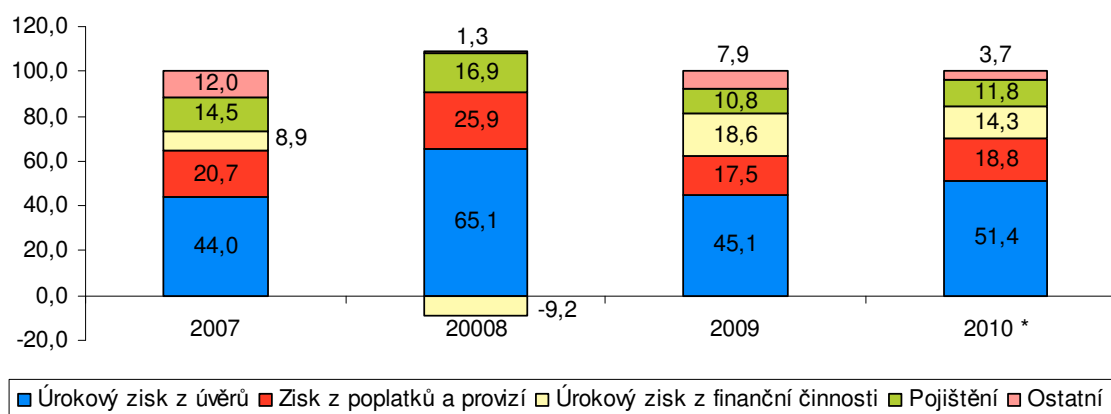

Zdroj: Výroční zprávy bank, vlastní úprava

Jak vyplývá z grafu 4.2, hlavním příjmem anglických bank jsou úrokové zisky plynoucí z úvěrů. Součástí jsou také poplatky a provize, které však v posledních letech tvořily necelých 20 % z celkových příjmů. Ve Velké Británii nejsou bankovní poplatky

natolik běžné jako např. v České republice. Většina bankovních účtů a služeb s nimi spojených je vedena bez poplatků, stejně jako výběry z bankomatů, používání debetních či kreditních karet, internetové či telefonní bankovníctví.⁶⁷ Většinou se tedy jedná o bankovní provize, které banka účtuje v případě, že na sebe bere určité riziko. Dalšími příjmy jsou příjmy z finanční činnosti a pojištění.

Graf 4.2 Zdroje bankovních příjmů v bankovním sektoru Velké Británie za období 2007 - 2010 (v % z celkových příjmů)

* první pololetí

Zdroj: Bank of England, vlastní výpočty, vlastní úprava

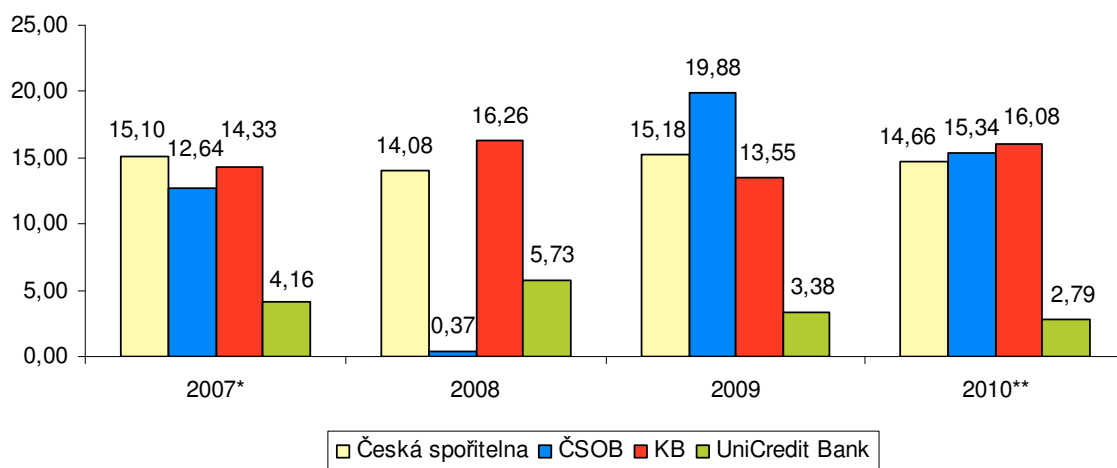
4.1.2 Vývoj ziskovosti českých bank

Český bankovní systém zůstal i v době krize stabilní a ziskový, a to i přes nárůst nesplacených úvěrů, který však pocítila většina bank na světě. Vývoj zisku před zdaněním můžeme sledovat z grafu 4.3, kde je vidět, že všechny velké české banky vykazovaly zisk i v průběhu krize. Hlavním důvodem je skutečnost, že české banky neinvestují v tak velké míře jako banky v jiných zemích do rizikovějších finančních produktů. Stabilní výnosy, které bankám plynou z jejich portfolií pohledávek, stačily pokrýt snížení zisků z finanční činnosti. Již v roce 2008 docházelo k mírnému poklesu zisku jednotlivých bank. Nejmenší zisk vykazala ČSOB, která byla nucena přecenit velké množství cenných papírů, typu CDO (konkrétně v hodnotě – 8,4 mld. Kč netto). V roce 2009 zaznamenaly české

⁶⁷ Kohoutová, 2010.

banky další pokles zisku, vyjma České spořitelny, která mírně zisk zvýšila, a ČSOB, která získala finanční prostředky prostřednictvím prodeje podílu v ČSOB Slovensko mateřské KBC. S oživením ekonomické aktivity v loňském roce docházelo k dalšímu meziročnímu nárůstu ziskovosti v celém českém bankovním systému.⁶⁸

Graf 4.3 Vývoj zisku před zdaněním ve velkých bankách České republiky za období 2007 -2010 (v mld. Kč)

* UniCredit Bank - účetní období 1.10.2006 - 31.12.2007

** UniCredit Bank - první pololetí roku 2010

Zdroj: Výroční zprávy bank, vlastní výpočty

V průběhu několika let se měnila struktura příjmů, které tvoří klíčové komponenty zisků českých bank. V grafu 4.4 je znázorněn podíl jednotlivých složek zisku k celkovým bankovním příjmům jednotlivých bank. Český bankovní systém je obecně znám vysokými bankovními poplatky. Pravdou je, že do roku 2006 byly příjmy z poplatků a provizí klíčové. Dle studie Evropské komise má ČR sedmé nejvyšší bankovní poplatky v rámci EU. Na prvním místě se nachází Itálie a nejlevněji vedou účty banky v Bulharsku.⁶⁹ Dle analýzy uvedené na internetovém serveru bankovnipoplatky.com zaplatí čeští bankovní klienti největší poplatky v UniCredit bance a v České spořitelně.⁷⁰ Od roku 2007 však

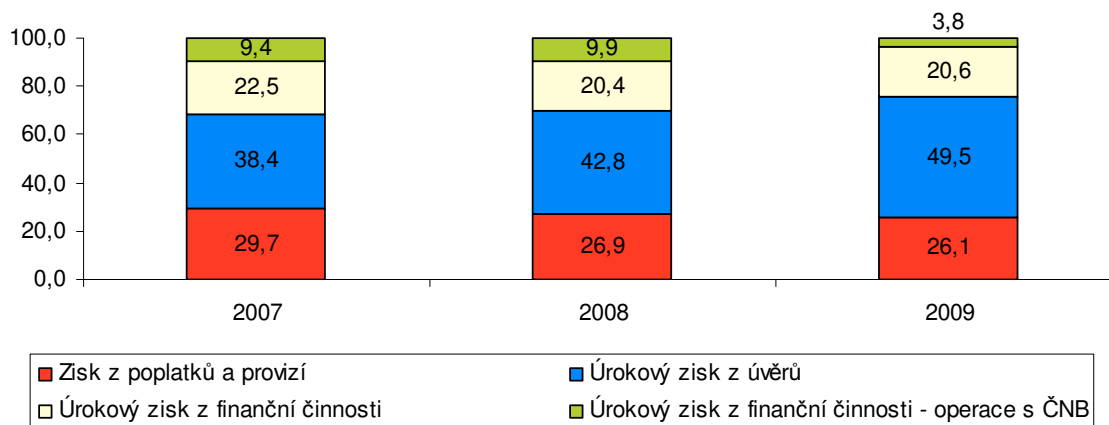
⁶⁸ ČNB, Zpráva o finanční stabilitě 2008/2009; Zpráva o finanční stabilitě 2009/2010.

⁶⁹ Kučera, 2009.

⁷⁰ Rod, 2010.

dochází k mírnému poklesu bankovních poplatků a zároveň k růstu úrokových příjmů, který je spojen s rostoucím množstvím úvěrů.

Graf 4.4 Zdroje bankovních příjmů v bankovním sektoru České republiky za období 2007 - 2009 (v % z celkových příjmů)

Zdroj: ČNB, vlastní úprava

4.1.3 Výsledky srovnání ziskovosti

V obou bankovních systémech muselo dojít mezi léty 2008 a 2009 k přecenění problematických aktiv a tím i k poklesu bankovních zisků. Tento pokles však byl mnohem výraznější ve Velké Británii než v České republice, kde zůstaly banky i v době krize ziskové a likvidní. Oproti tomu banky ve Velké Británii čelily značným poklesům zisků, či dokonce ztrátám. Některé se ocitly v situaci, kdy neměly dostatek likvidních prostředků, a musely žádat o finanční pomoc centrální banku a vládu.

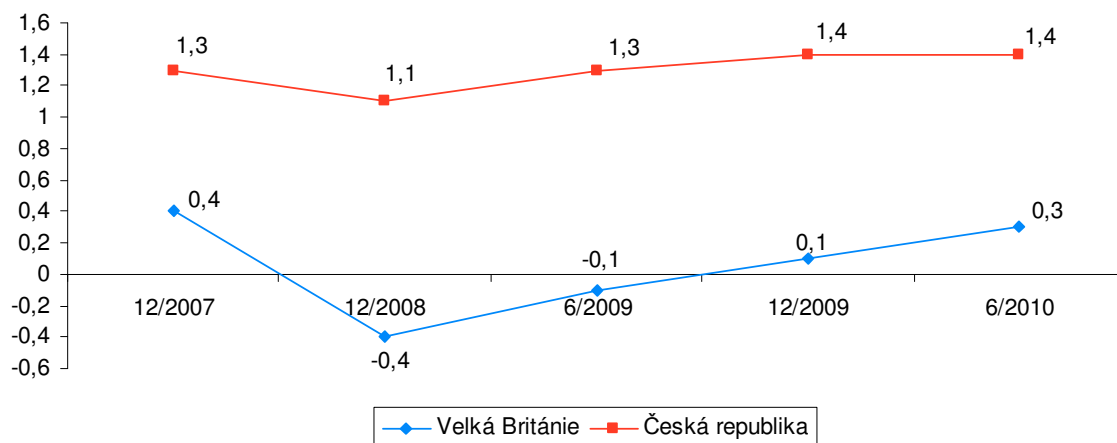
Srovnání příjmů největších bank v ČR a ve Velké Británii ukázalo, že české bankovníctví má nedostatky spočívající v příliš vysokých bankovních poplatcích, které jsou u nás jedny z nejvyšších v EU. V obou sledovaných zemích však v současné době tvoří největší část příjmů zisky z úroků, které jsou spojeny s rozvojem bankovních služeb spojených s různými typy úvěrů.

4.2 Návratnost aktiv

Ukazatel návratnosti aktiv (Return on Assets = ROA) ukazuje efektivnost bankovního systému, a to z hlediska využití aktiv pro tvorbu zisku. Konkrétně se jedná o podíl objemu zisku po zdanění k průměrným aktivům vyjádřený v procentech.

Vývoj ROA v České republice a ve Velké Británii ukazuje graf 4.5, kde je možné vidět značné rozdíly. V prosinci roku 2008 poklesl ukazatel ROA pro obě sledované země na jeho nejnižší hodnotu.

**Graf 4.5 Vývoj ukazatele ROA v České republice a Velké Británii
za období 2008 – 2010 (v %)**

Zdroj: Mezinárodní měnový fond; vlastní úprava

Ve Velké Británii došlo mezi roky 2007 a 2008 k jeho prudkému poklesu. Postupně se hodnota ukazatele zlepšovala, a to především díky zvyšující se ochraně nových úvěrů (konkrétně např. implementace evropské směrnice č. 2008/48/ES týkající se spotřebitelských úvěrů⁷¹). V současnosti se však kvůli novým přísnějším pravidlům regulace v bankovníctví nepočítá s větší návratností aktiv. Dle tabulky 4.1 můžeme uvést, že návratnost aktiv ve Velké Británii je velmi slabá.

Tabulka 4.1 Hodnocení ukazatele ROA

Hodnota ROA (v %)	Návratnost aktiv
< 0,75	slabá
0,75 - 1,00	pod standardem
1,00 - 1,25	dobrá
1,25 - 1,75	velmi dobrá
> 1,75	excelentní

Zdroj: Čermák, 2009

⁷¹ Bicknell, 2010.

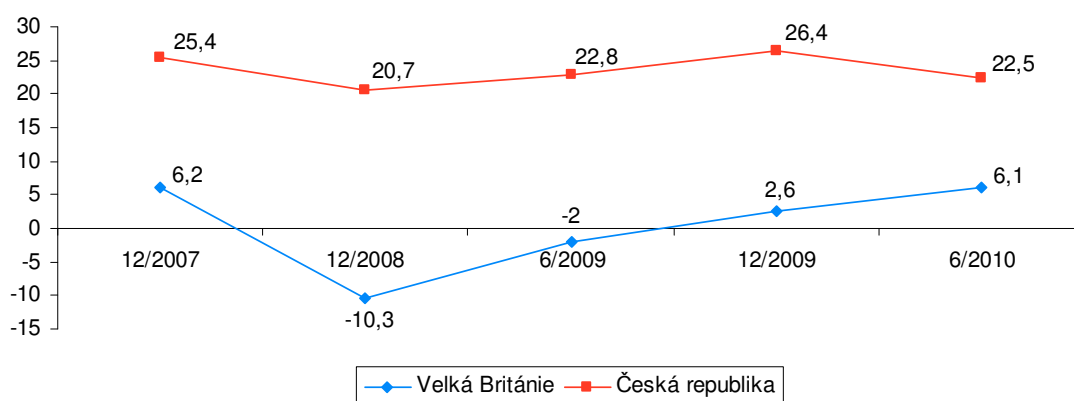
Oproti Velké Británii vykazuje Česká republika dobrou návratnost aktiv, a to i přes pokles v roce 2008, který byl způsoben snížením ziskovosti v reakci na probíhající finanční krizi. I přes problémy na světových finančních trzích však český bankovní systém zůstal velice efektivní a ziskový, což se odráží v kladných hodnotách ukazatele ROA.

4.3 Návratnost vlastního kapitálu

Ukazatel návratnosti vlastního kapitálu (Return on Equity – ROE) představuje, v jaké míře je přetvářen vložený kapitál. Konkrétně se ukazatel vypočte jako podíl čistého zisku k celkovému vlastnímu kapitálu. Obecně se uvádí, že hodnota ROE by měla být vyšší, než je výnosnost dlouhodobých bezrizikových cenných papírů (např. státních cenných papírů), tedy okolo 10 %.⁷² Konkrétně v EU se v současné době výnosy z dlouhodobých státních cenných papírů pohybují přibližně kolem 4 – 6 %.

Vývoj ukazatele ROE v České republice a ve Velké Británii byl v mezi roky 2008 a 2009 opět ovlivněn finanční krizí. Z grafu 4.6 můžeme vidět, že k poklesu došlo v případě obou sledovaných zemí v roce 2008, stejně jako tomu bylo u ukazatele ROA.

Graf 4.6 Vývoj ukazatele ROE v České republice a ve Velké Británii za období 2007 - 2010 (v %)

Zdroj: Mezinárodní měnový fond, ukazatelé finančního zdraví, vlastní úprava

Česká republika opět vykazovala velmi dobré výsledky, které představují hodnoty tohoto ukazatele nad dvaceti procenty. Naopak stav ukazatele ve Velké Británii nasvědčuje

⁷² Chmelová, 2010.

tomu, že anglický bankovní sektor byl vážně zasažen finanční krizí a hodnoty, které jsou obsaženy v grafu, jsou více než nepříznivé.

4.4 Kapitálová přiměřenost a kapitál Tier 1

Kapitálová přiměřenost a kapitálová přiměřenost Tier 1 patří mezi nejdůležitější nástroje bankovní regulace a považují se za měřítko finanční síly bank, která je v současné době v souvislosti s vývojem na světových finančních trzích velmi aktuální. Ve světle finanční krize došlo ke zpřísnění požadavků pro kapitál vázaný na riziková aktiva, které připravila Banka pro mezinárodní platební vyrovnání (BIS). Všeobecně se k posouzení zdraví bankovního sektoru využívají ukazatelé kapitálové přiměřenosti i kapitálové přiměřenosti Tier 1.

4.4.1 Kapitálová přiměřenost

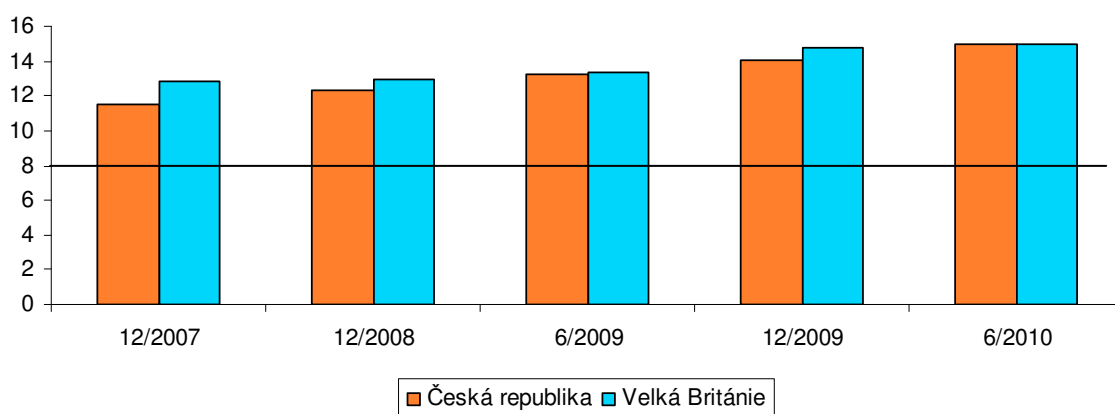
Kapitálová přiměřenost představuje poměr celkového kapitálu bankovní instituce k rizikově váženým aktivům. Celkový kapitál se skládá z kapitálu Tier 1 (jádrový kapitál, který představuje především vlastní kapitál a nerozdělený zisk) a Tier 2 (doplňkový kapitál) od kterých jsou následně odečteny opravné položky.⁷³ Kapitálová přiměřenost tedy představuje minimální množství kapitálu, které je banka nucena držet vzhledem k objemu a rizikovitosti svých aktiv. V současné době je hodnota tohoto ukazatele upravena pravidly Basel II a měla by být $\geq 8 \%$.

Vývoj kapitálové přiměřenosti v České republice a ve Velké Británii je znázorněn v grafu 4.7, ve kterém můžeme vidět, že ve Velké Británii je o něco málo vyšší než v České republice. Je to dáno především postupným navyšováním základního kapitálu, který tak vyrovnal ztráty z nesplacených úvěrů, a nižšími výplatami dividend. Oproti Velké Británii se v českém bankovním systému výplaty dividend postupně zvyšují. Toto však není velkým problémem, a to především díky tomu, že objem nerozděleného zisku bank i nadále roste. V případě kapitálové přiměřenosti hraje roli také doplňkový kapitál Tier 2, který představuje rezervy na ztrátové úvěry, dluhopisy a dlouhodobé podřízené dluhy. V případě Velké Británie je tento kapitál vyšší než v České republice, proto je poměr

⁷³ Valová, 2008.

kapitálové přiměřenosti vyšší (viz graf 4.7). Kapitálová přiměřenost Tier 1 je pak ve Velké Británii menší (viz další téma). Může se zdát, že na základě ukazatele kapitálové přiměřenosti je na tom britské bankovnínictví lépe, avšak je nutné vědět, že za těmito výsledky je velká finanční pomoc ze strany vlády a centrální banky, kterou banky využily na zvýšení svého kapitálu.

Graf 4.7 Vývoj kapitálové přiměřenosti v České republice a ve Velké Británii za období 2007 – 2010 (v %)

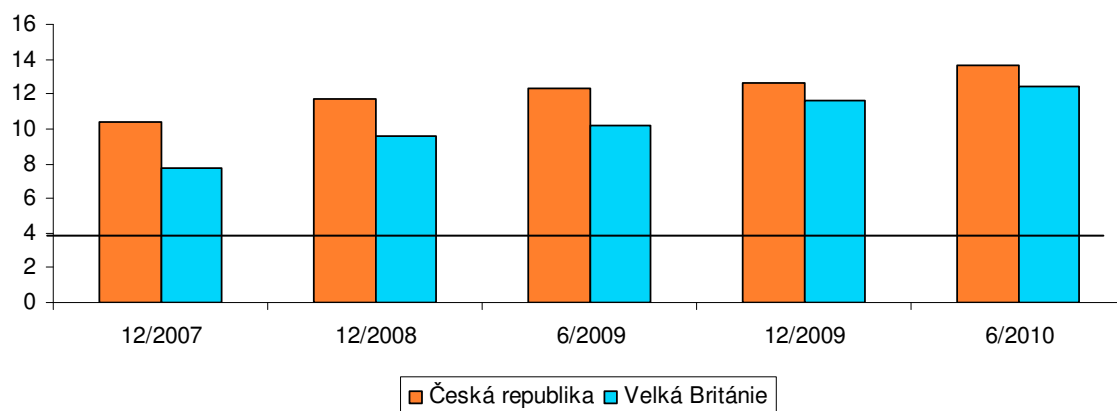
Zdroj: Mezinárodní měnový fond, Bank of England, ČNB, vlastní úprava

4.4.2 Kapitálová přiměřenost Tier 1

Kapitálová přiměřenost Tier 1 představuje poměr kapitálu Tier 1 k celkovým rizikově váženým aktivům. Ve zkratce se jedná o množství kapitálu, které je banka okamžitě schopna použít v případě hrozících ztrát. V současné době je kapitálová přiměřenost upravena pravidly Basel II, dle kterých by měla být $\geq 4\%$.

Kapitálová přiměřenost Tier 1 v České republice a ve Velké Británii má jiný vývoj než celková kapitálová přiměřenost (viz graf 4.8). Rostoucí trend, který je patrný v obou sledovaných zemích, je dán především zvyšujícím se základním kapitálem a v případě Velké Británie snižováním poměru vyplácených dividend. V porovnání s ukazatelem celkové kapitálové přiměřenosti vykazuje český bankovní sektor lepších výsledků než anglický. Jak již bylo zmíněno, hlavní příčinou je snížená ziskovost anglických bank v průběhu krize, která následně vede k nižšímu kapitálu Tier 1. Obě sledované země však splňují požadavky pro tento ukazatel a jejich výsledky jsou v této oblasti velmi dobré.

Graf 4.8 Vývoj kapitálové přiměřenosti Tier 1 v České republice a ve Velké Británii za období 2007 – 2010 (v %)

Zdroj: Mezinárodní měnový fond, Bank of England, ČNB, vlastní úprava

4.4.3 Zvyšování regulace bank

V reakci na finanční krizi byly pro zvýšení odolnosti vůči finančním šokům a pro zamezení další krizi projednány nové podmínky kapitálové přiměřenosti a kapitálové přiměřenosti Tier 1. Nová dohoda Basel III obsahuje hlavní změny v navýšení limitu kapitálové přiměřenosti z dnešních 8 % na 10,5 % do roku 2019. Novinkou bude zavedení tzv. „kapitálového polštáře“, který by měl kapitálovou přiměřenost navýšit o dalších 2,5 procentních bodů v období ekonomického růstu, a sloužit jako rezerva v případě „horších“ časů. V případě kapitálové přiměřenosti Tier 1 se jedná o navýšení o 2 procentní body z dnešních 4 % na 6 %. Novým ukazatelem bude pákový poměr, který představuje poměr vlastních zdrojů bank na jejich celkových aktivech. Minimální hodnota je prozatím stanovena na 3 %, avšak do roku 2018 může docházet k úpravám. Pákový poměr bude mít za cíl zamezit nadměrnému zadlužování bankovního sektoru a jeho vývoj hodnotí centrální banky od letošního roku. Mezi další opatření budou patřit ukazatele likvidity, které jsou taktéž sledovány od letošního roku. Jeho oficiální zavedení se ale očekává až v roce 2015.⁷⁴

⁷⁴ Laušmanová, 2011.

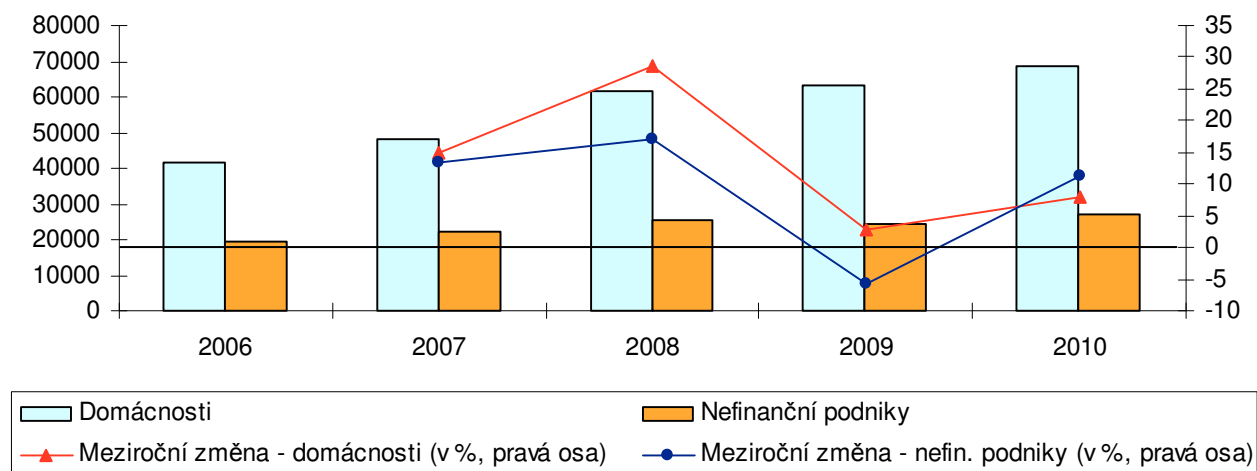
4.5 Vklady v bankovním systému

Vklady v bankovním systému představují nepostradatelnou část prostředků, které banky využívají ke své činnosti. Vklady střadatelů jsou dále bankami využívány jako zdroj pro financování, např. podnikatelského sektoru. Jsou do jisté míry závislé na úrokové sazbě, která k danému účtu náleží, a také na ekonomickém vývoji. V případě, kdy bude ekonomika v recesi a poroste nezaměstnanost, bude docházet ke snižování objemu vkladů, a to z důvodu snížených příjmů obyvatelstva. Takovou situaci bylo možné sledovat v uplynulých několika letech, kdy světové bankovní systémy ovlivňovala finanční krize. Pro analýzu jsou využity objemy bankovních vkladů domácností a nefinančních podniků v milionech EUR.

4.5.1 Vklady v České republice

Vývoj vkladů v bankovním systému České republiky můžeme sledovat v grafu 4.9, který zároveň ukazuje meziroční změnu hodnot. První pohled na graf ukazuje značnou převahu vkladů domácností nad vklady nefinančních podniků. V obou případech můžeme vidět rostoucí tendenci, kdy se za sledované období zvýšilo množství vkladů nefinančních podniků přibližně o 49 procentních bodů a v sektoru domácností o více než 76 procentních bodů. Největší pokles nastal v roce 2009, kdy vklady nefinančních podniků klesly meziročně o 5,8 procentních bodů a tempo růstu vkladů domácností razantně pokleslo. Loňský rok opět nastartoval rostoucí trend, jež je aktuální i v současné době. Konkrétní hodnoty využitě pro zpracování grafů pro Českou republiku obsahuje příloha č. 1.

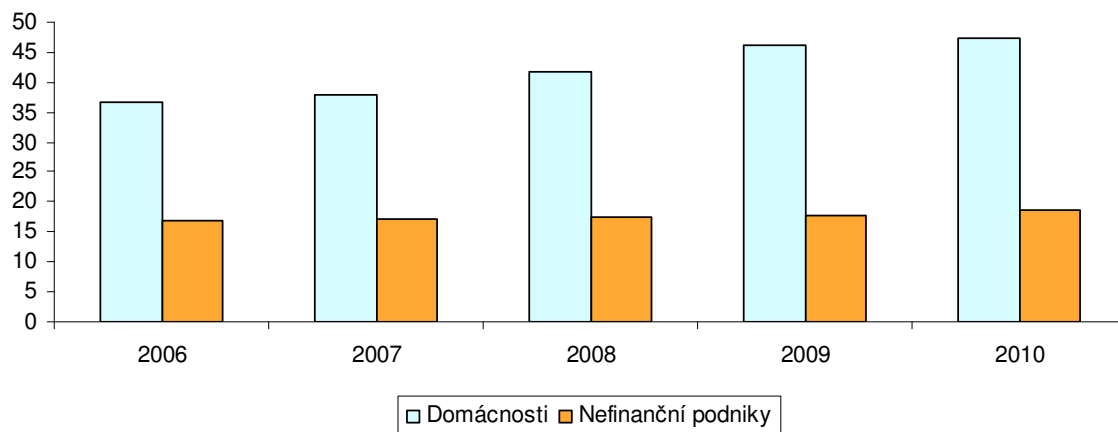
Graf 4.9 Objem vkladů domácností a nefinančních podniků v České republice za období 2006 – 2010 (v mil. EUR)

Zdroj: Evropská centrální banka, vlastní výpočty, vlastní úprava.

Pokud do analýzy zahrneme vliv ekonomické výkonnosti, získáme podíl vkladů domácností a nefinančních podniků na nominálním HDP (viz graf 4.10).

Graf 4.10 Podíl vkladů domácností a nefinančních podniků na nominálním HDP v České republice za období 2006 – 2010 (v %)

Zdroj: Evropská centrální banka, vlastní výpočty, vlastní úprava.

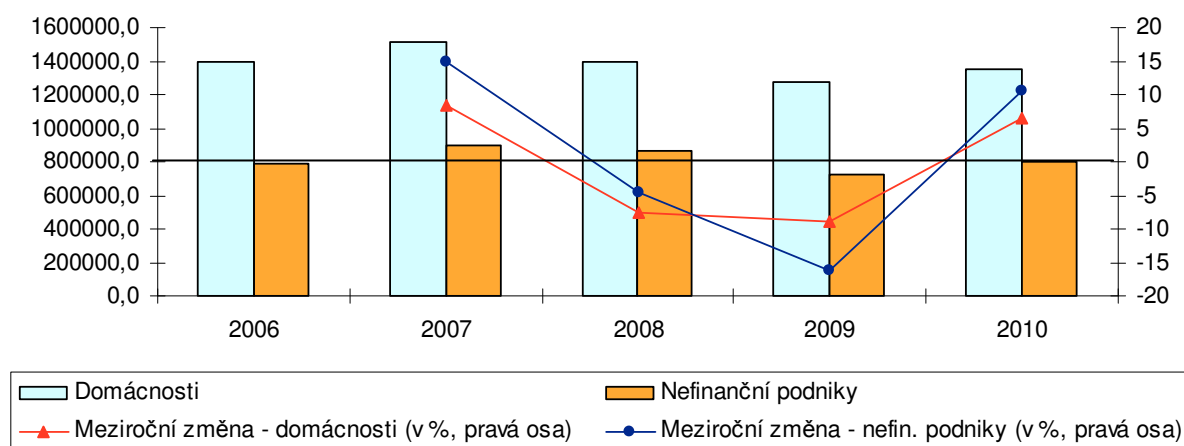
V roce 2009 došlo ke zpomalení ekonomického růstu a zároveň ke snížení množství vkladů nefinančních podniků, což vedlo k téměř nulové změně ukazatele. Podobný vývoj byl zaznamenán i v letech 2008 a 2010, kdy větší množství vkladů kompenzoval rostoucí ekonomický růst. V případě vkladů domácností byl podíl na nominálním HDP rostoucí, a

to z důvodu pozitivního vývoje vkladů domácností a snížení ekonomické výkonnosti. V roce 2010 došlo jak k růstu HDP, tak k růstu objemu vkladů, který však nebyl natolik vysoký, což vedlo pouze k mírné změně ve vývoji tohoto ukazatele.

4.5.2 Vklady ve Velké Británii

Vývoj vkladů ve Velké Británii byl odlišný od vývoje v České republice. Oproti českému bankovnímu sektoru se ve Velké Británii začal vliv finanční krize projevovat již v roce 2008, kdy došlo k prvnímu poklesu přijatých bankovních vkladů (viz graf 4.11). Snížení se týkalo jak vkladů domácností, tak vkladů nefinančních podniků, kdy došlo k jejich meziročnímu poklesu o více než 7,5 procentních bodů (domácnosti) a 4,5 procentních bodů (nefinanční podniky). Následující rok zaznamenal ještě větší pokles, který byl převážně způsoben vzniklou panikou ze stran bankovních klientů. Po problémech banky Northern Rock, které začaly již v roce 2007, docházelo ke snižování důvěry ve stabilitu anglického bankovního systému. Od roku 2010 vykazuje bankovní systém opět nárůst množství vkladů, jak ze strany domácností, tak ze strany podnikatelských subjektů.⁷⁵ Konkrétní hodnoty využité a pro zpracování grafů pro Velkou Británii obsahuje příloha č. 2.

Graf 4.11 Objem vkladů domácností a nefinančních podniků ve Velké Británii za období 2006 – 2010 (v mil. EUR)

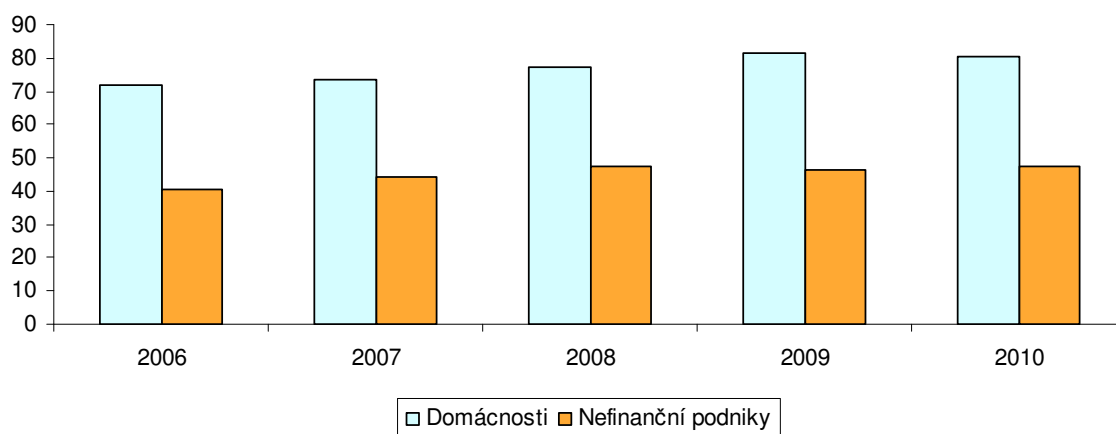

Zdroj: Evropská centrální banka, vlastní výpočty, vlastní úprava.

⁷⁵ Bank of England, Zpráva o finanční stabilitě, 2008, 2009, 2010.

Když se opět podíváme na vliv ekonomické situace na vývoj bankovních vkladů, zjistíme, že stejně jako v případě českého bankovníctví i zde dochází k mírnému rozdílu ve vývoji (viz graf 4.12). Přepočtené hodnoty narozdíl od absolutních vykazují po celou sledovanou dobu rostoucí tendenci. Ekonomika Velké Británie se na rozdíl od české vyvíjela negativně již v roce 2008 a meziročně poklesla mnohem více než objemy vkladů (domácností i nefinančních podniků), díky čemuž došlo k mírnému růstu poměru vkladů na HDP. V roce 2009 pak ekonomický propad a větší pokles množství vkladů podniků než domácností přispěly ke zvýšení podílu vkladů domácností na nominálním HDP oproti podílu vkladů nefinančních podniků, který zůstal téměř nezměněn. Loňský rok pak opět představoval pozitivní vývoj ve smyslu ekonomického oživení a zvýšení množství vkladů ze stran domácností i podniků.

Graf 4.12 Podíl vkladů domácností a nefinančních podniků na nominálním HDP ve Velké Británii za období 2006 – 2010 (v %)

Zdroj: Evropská centrální banka, vlastní výpočty, vlastní úprava

4.5.3 Pojištění vkladů

S problematikou bankovních vkladů je spojeno také zákonné pojištění vkladů, které ve světle finanční krize nabylo na důležitosti. V obou sledovaných zemích bylo provedeno několik změn, které byly vyvolány problémy na světových i domácích finančních trzích. V *České republice* došlo několikrát ke změnám v této oblasti. V roce 2008 byl navýšen limit, do kterého jsou vklady pojištěny, a to z 25 000 eur na 50 000 eur a nově byla zrušena spoluúčast klienta, která byla 10 – ti procentní. Další změna pak nastala

od 31.12.2010, kdy byla částka dvojnásobně navýšena, nyní je tedy garantovaná návratnost vkladů do 100 000 eur. V případě České republiky se jednalo spíše o psychologický tah, jelikož české banky jsou v rámci EU z hlediska finančního zdraví na předních příčkách.⁷⁶ Oproti tomu **Velká Británie** měnila svoji politiku pojištění vkladů především jako reakci na problémy již dříve zmíněné Northern Rock banky, kdy se ukázalo, že původní systém pojištění nebyl dostačující. Do roku 2007 fungovalo ve Velké Británii pojištění bankovních vkladů do 2 000 liber v plné výši a s 10 – ti procentní spoluúčastí klienta do výše 33 000 liber. Od října roku 2007 došlo k zavedení 100 % krytí bankovních vkladů do výše 35 000 liber. Následně se limit zvyšoval na 50 000 liber a v loňském roce dokonce na 85 000 liber.⁷⁷

4.5.4 Výsledky srovnání vývoje bankovních vkladů

Souhrnně můžeme říci, že vývoj bankovních vkladů v obou sledovaných zemích vlivem finanční krize poklesl. Větší dopad finanční krize se projevil ve Velké Británii, kde se snížení objemu vkladů objevilo o rok dříve než v České republice. Také v případě ukazatele přepočteného na nominální HD byly rozdíly vidět, a to především z důvodu rozdílného ekonomického vývoje obou zemí, kdy Velká Británie pocítila snížení HDP o rok dříve než Česká republika. Ve srovnání s Velkou Británií vykazovalo množství vkladů domácností v České republice rostoucí tendenci. V roce 2009 sice došlo ke zpomalení tempa růstu, avšak meziročně, na rozdíl od Velké Británie, nedošlo k poklesu množství vkladů domácností. Můžeme tedy říci, že z hlediska vývoje objemu vkladů byly výsledky České republiky lepší, čímž je opět prokázáno tvrzení, že české banky překonaly finanční krizi bez větších otřesů.

4.6 Úvěry v bankovních systémech

Bankovní úvěry poskytují převážně bankovní instituce, kdy výnosy z tohoto produktu tvoří velkou část bankovních příjmů. Standardně by měly banky požadovat dostatečnou bonitu klienta, která by zajistila, že budou finanční prostředky bez problémů

⁷⁶ Zatloukal, 2008. Nacher, 2010.

⁷⁷ BBC News. Q&A: Are my savings safe? 2011.

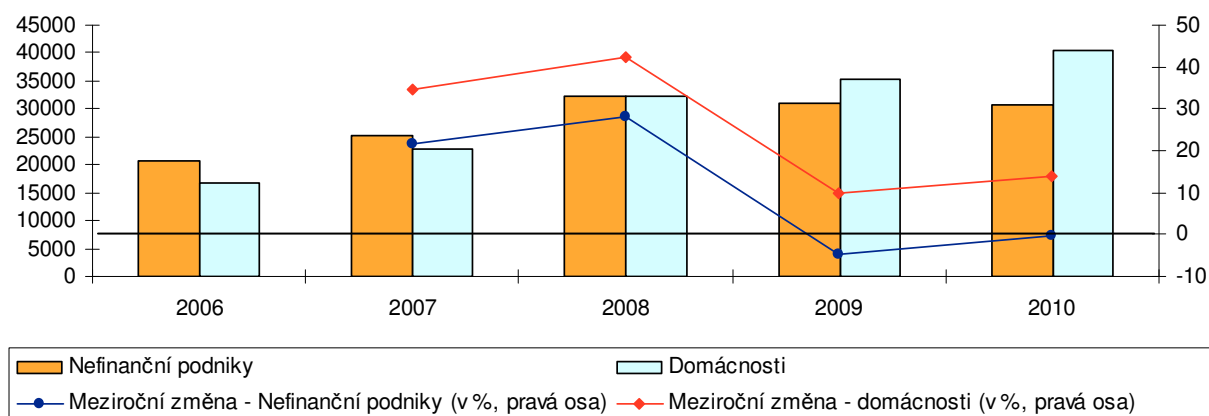
Guardian News. Darling increases savings protection. 2008.

splaceny. V globálním pohledu byla tato podmínka v posledních letech často porušována, což přispělo k problémům bankovních systémů. Vlivem toho mnoho světových bank zpřísnilo svou úvěrovou politiku, kdy největší změny nastaly v oblasti hypotečních úvěrů. Hlavními typy bankovních úvěrů jsou především úvěry pro domácnosti a podnikatelský sektor. Pro analýzu budou využity poskytnuté úvěry domácnostem a nefinančním podnikům v milionech EUR.

4.6.1 Úvěry v České republice

Vývoj poskytnutých úvěrů ukazuje graf 4.13, kde můžeme vidět, že v absolutních hodnotách docházelo ještě v roce 2008 k nárůstu objemu úvěrů, což bylo zapříčiněno především doznívající ekonomickou konjunkturou, která podněcovala podniky a domácnosti k investicím. V roce 2009 došlo k propadu, který byl zapříčiněn především sníženou ekonomickou aktivitou podniků a zpřísněnými podmínkami pro získání úvěru. Bankovní sektor zaznamenal pokles poptávky po úvěrech především ze strany podniků. Sektor domácností snížil svoji poptávku po úvěrech především na počátku roku 2009, což však nemělo na roční průměr významný vliv. Největší část úvěrů českého bankovníctví tvoří hypoteční úvěry, které byly značně ovlivněny rostoucími úrokovými sazbami, jež banky v souvislosti s finanční krizí uměle navyšovaly.

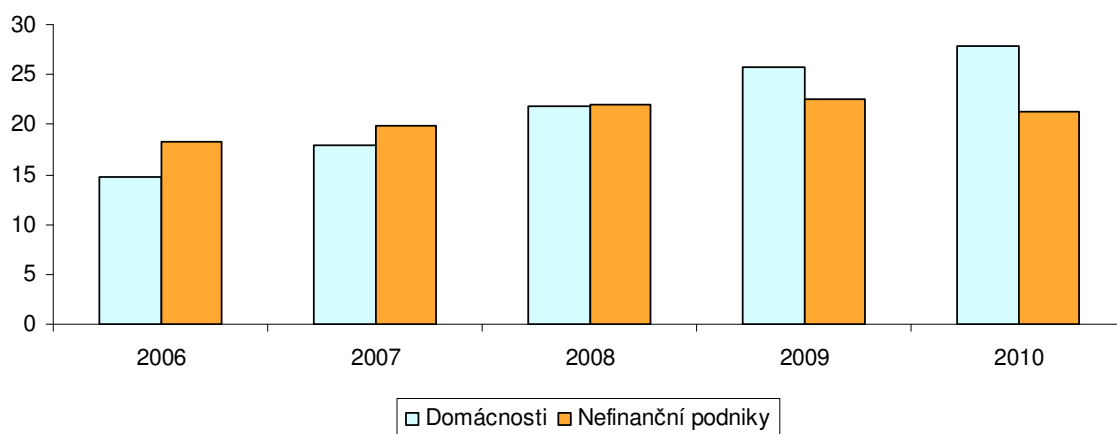
Graf 4.13 Objem poskytnutých úvěrů domácnostem a nefinančním podnikům v České republice za období 2006 – 2010 (v mil. EUR)

Zdroj: Evropská centrální banka, vlastní výpočty, vlastní úprava.

Stejně jako u ukazatele objem vkladů jsem přepočítala množství poskytnutých úvěrů na nominální HDP (viz graf 4.14). Podíl úvěrů nefinančních podniků na nominálním HDP byl do roku 2009 větší než podíl domácností. Z tohoto vyplývá, že české domácnosti začaly ve větší míře čerpat úvěry až od roku 2009, kdy ve většině západoevropských zemích (v případě této práce např. ve Velké Británii) docházelo k opačnému trendu, tedy k poklesu zájmu o úvěry. V současné době je podíl úvěrů domácností na nominálním HDP přibližně o 6,5 procentních bodů vyšší než je podíl firem. Opět zde hraje velkou roli fakt, že v roce 2009 byla česká ekonomika zasažena krizí a pokles nominálního HDP byl větší než pokles objemu poskytnutých úvěrů, což matematicky pozitivně ovlivnilo výsledek. Zpomalení poptávky po úvěrech bylo zapříčiněno sníženou ekonomickou aktivitou a také nárůstem nejistoty týkající se budoucích příjmů.

Graf 4.14 Podíl poskytnutých úvěrů domácnostem a nefinančním podnikům na nominálním HDP v České republice za období 2006 -2010 (v %)

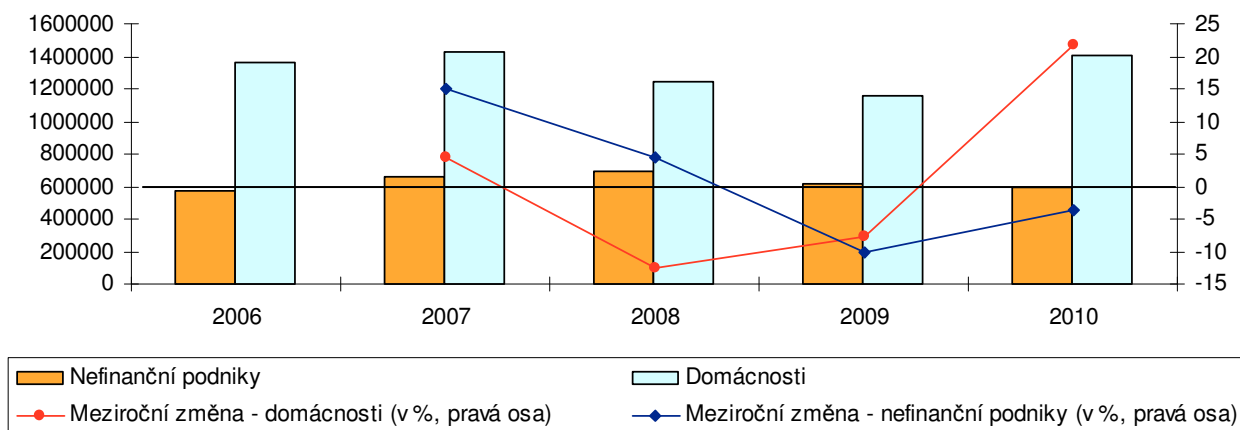
Zdroj: Evropská centrální banka, vlastní výpočty, vlastní úprava.

4.6.2 Úvěry ve Velké Británii

Stejně jako v České republice byl bankovní sektor ve Velké Británii v úvěrové oblasti značně zasažen finanční krizí. Především změna v poskytování hypotečních úvěrů, které tvoří největší část z celkových úvěrů, přinesla jejich razantní snížení. Nově není možné získat hypoteční úvěr v 100 % hodnotě nemovitosti, ale v převážné většině pouze na 70-ti procentní část. Pokles zaznamenaly také spotřebitelské úvěry, stejně tak jako úvěry podnikatelské, které byly ovlivněny zhoršenou ekonomickou aktivitou. Vývoj objemu poskytnutých úvěrů znázorňuje graf 4.15, kde také můžeme sledovat meziroční změny. Ve

Velké Británii převládají, na rozdíl od České republiky, již od počátku sledovaného období úvěry domácnostem. Je zde značný nepoměr, kdy jsou objemy úvěrů poskytovaných domácnostem po celou sledovanou dobu značně vyšší než úvěry nefinančním podnikům. V roce 2007 doznívala, podobně jako v mnoha jiných evropských zemích, ekonomická konjunktura a množství úvěrů bylo taženo rostoucí poptávkou po hypotečních úvěrech. Ve Velké Británii dochází narozdíl od České republiky k poklesu objemu poskytnutých úvěrů, jak domácnostem, tak podnikům již v roce 2008. V tomto roce pozvolna docházelo k propadu ekonomiky a problémům se splácením úvěrů. V bankovním systému Velké Británie narůstalo množství nesplacených úvěrů, které společně se zvýšenou nedůvěrou v bankovní systém způsobily nutnost státních zásahů do bankovního systému. Následující rok byl pokles ještě větší, kdy došlo k zápornému meziročnímu růstu poskytnutých úvěrů nejen domácnostem, ale i podnikům. Loňský rok představoval mírné zlepšení, převážně v případě sektoru domácností. Objem úvěrů poskytnutých nefinančním podnikům i nadále klesal a očekává se, že se tento stav výrazně nezlepší ani v letošním roce.⁷⁸

Graf 4.15 Objem poskytnutých úvěrů domácnostem a nefinančním podnikům ve Velké Británii za období 2006 -2010 (v mil. Eur)

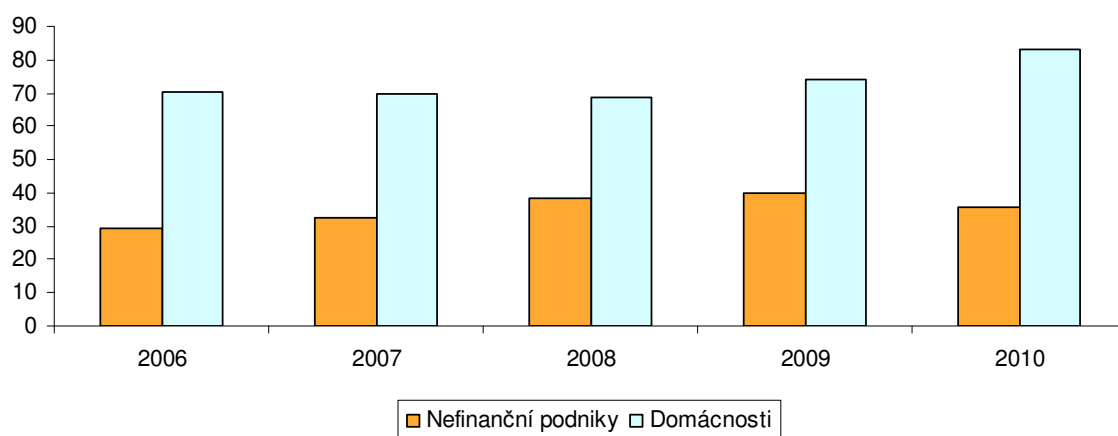
Zdroj: Evropská centrální banka, vlastní výpočty, vlastní úprava.

Rozdílný vývoj představuje graf 4.16, který obsahuje ukazatel přepočtený na nominální HDP, kde lze sledovat, že podíl úvěrů domácností na nominálním HDP je mnohem vyšší než podíl firem. Ve srovnání s Českou republikou je možné tvrdit, že

⁷⁸ Bank of England, Zpráva o finanční stabilitě, 2008, 2009, 2010.

domácnosti ve Velké Británii mnohem více využívají možnosti čerpat úvěr. Opět ekonomický pokles prokázal, že v matematickém vyjádření došlo v roce 2008 k velmi mírnému poklesu podílu v případě domácností a nárůstu u podílu nefinančních podniků. V roce 2009 pak dochází ke zvýšení podílu, jak domácností, tak podniků, a to z důvodu vyššího poklesu nominálního HDP než objemu úvěrů.

Graf 4.16 Podíl poskytnutých úvěrů domácnostem a nefinančním podnikům na nominálním HDP ve Velké Británii za období 2006 2007 (v %)

Zdroj: Evropská centrální banka, vlastní výpočty, vlastní úprava.

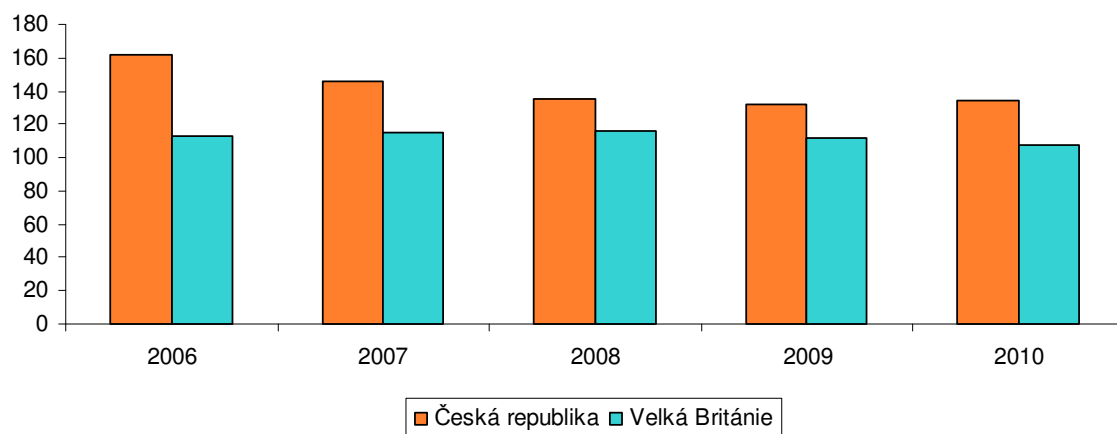
4.6.3 Výsledky srovnání vývoje bankovních úvěrů

V případě objemu poskytnutých úvěrů jde vliv krize na jednotlivé bankovní systémy vidět ještě více. V reakci na finanční krizi došlo v obou zemích ke zpřísnění podmínek poskytování úvěrů a s poklesem ekonomiky k celkovému snížení poptávky po úvěrech. Česká republika zaznamenala pokles až v roce 2009, což bylo spojeno především s úbytkem hypotečních a podnikatelských úvěrů. Meziroční růst byl záporný v případě nefinančních podniků a tempo růstu úvěrů domácnostem značně zpomalilo. V porovnání s vývojem ve Velké Británii nebyl český úvěrový trh tolik zasažen. Prudký pokles objemu úvěrů domácnostem byl v bankovníctví Velké Británie zaznamenán již v roce 2008, kdy se meziročně jednalo o více než 12,5 % pokles. K dalšímu snižování objemu poskytnutých úvěrů docházelo v roce 2009, a to v případě domácností i nefinančních podniků. V obou letech byla příčina stejná jako v případě České republiky.

4.7 Poměr vkladů k úvěrům

Jako poslední ukazatel byl zvolen poměr vkladů k úvěrům, který ukazuje do jaké míry jsou poskytnuté úvěry kryty uloženými bankovními vklady klientů. Pro analýzu byla využita data, která byla uvedena v předchozích tématech, tedy objemy vkladů a úvěrů domácností a nefinančních podniků. Hodnoty za oba sektory byly sečteny a vzájemně poděleny. Výsledky uvedené v grafu 4.17 ukazují, že podíl vkladů na úvěrech je vyšší v České republice, což podpořilo likviditu bankovního systému v letech 2008 a 2009. Samotný vývoj ukazatele v České republice představuje klesající trend, který byl zapříčiněn vyšším růstem objemu úvěrů oproti růstu objemu vkladů. V případě Velké Británie je situace odlišná. Poměr vkladů k úvěrům zde velmi pozvolna rostl až do roku 2009, kdy dochází k mírnému poklesu ukazatele. Výsledky obou sledovaných zemí jsou velmi dobré, tedy úvěry jsou dostatečně kryty vklady. I v tomto případě však vykazuje Česká republika lepší hodnoty, jež dokazují, že je český bankovní systém stabilnější než bankovní systém Velké Británie.

Graf 4.17 Poměr vkladů k úvěrům v bankovním systému Velké Británie a České republiky za období 2006 – 2007 (v %)

Zdroj: Evropská centrální banka, vlastní výpočty, vlastní úprava.

5 Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo srovnat dopady finanční krize na bankovní systémy v České republice a ve Velké Británii. Zároveň jsem chtěla potvrdit tvrzení, že se české bankovnínictví ve srovnání s jinými zeměmi nepotýkalo s výraznějšími problémy. Toto tvrzení jsem podložila získanými daty a informacemi, kdy jsem pro srovnání využila Velkou Británii, která je se svým londýnským finančním centrem značně ovlivněna děním na světových finančních trzích.

Z mé analýzy vyplývá, že ve všech sledovaných ukazatelích byl stav v českém bankovnínictví mnohem lepší než ve Velké Británii. Srovnání v případě ziskovosti ukázalo, že v českých bankách sice došlo v průběhu finanční krize k poklesu zisků, avšak v porovnání s bankami ve Velké Británii, kde se některé banky ocitly dokonce ve ztrátě, je možné tvrdit, že bylo i přes nepříznivé podmínky dosaženo pozitivních výsledků. K tomuto tématu byla také provedena stručná analýza základních komponent zisků bank. Velmi aktuální a často zmiňované téma je problematika bankovních poplatků. Tendence západoevropských zemí směřují k co nejnižším poplatkům, zatímco Česká republika se řadí k zemím, které je mají poměrně dost vysoké. V porovnání s Velkou Británií vykazuje Česká republika vyšší hodnoty, i když v současné době je vidět tlak na jejich pokles.

Dalším ukazatelem je vývoj rentability aktiv a rentability vlastního kapitálu. V prvním případě jsou hodnoty pro Českou republiku hodnoceny jako velmi dobré v porovnání s Velkou Británií, kde je návratnost aktiv slabá. Rentabilita vlastního kapitálu je ukazatel, který je v rámci globálního srovnávání velmi často používaný. Jeho hodnota by měla být vyšší než jsou průměrné úrokové sazby z dlouhodobých bezrizikových cenných papírů. Stav tohoto ukazatele v České republice je opět velmi dobrý. Opak však můžeme říci o Velké Británii, kde hodnota ukazatele má sice rostoucí tendenci, avšak v roce 2008 a 2009 dosáhla záporných hodnot.

Pro srovnání je také využívána kapitálová přiměřenost a kapitálová přiměřenost Tier 1. Oba tyto ukazatele představují, kolik kapitálu si banka drží pro případ problémů. V případě celkové kapitálové přiměřenosti jsou rozdíly mezi vývojem v obou sledovaných zemích mizivé. Oproti tomu kapitálová přiměřenost Tier 1, která představuje, kolik kapitálu je banka schopna okamžitě použít v případě ztrát, byla ve sledovaném období

nižší v případě Velké Británie. Rozdíly jsou dány především nižší ziskovostí bankovního sektoru Velké Británie v době finanční krize, která se přímo promítá do kapitálu Tier 1.

Další srovnání bylo provedeno na vývoji bankovních vkladů domácností a nefinančních podniků sledovaných zemí. Vliv krize pocítily oba bankovní systémy. Společně s ekonomickým poklesem došlo ke snížení objemu vkladů jak ze strany podniků, tak domácností. Ve srovnání s Českou republikou byl pokles ve Velké Británii mnohem zřetelnější. Stejně jako u jiných ukazatelů i zde jsme byli svědky toho, že světová finanční krize dopadla na bankovní sektor Velké Británie mnohem tvrději a o rok dříve než na český. Pro doplnění byly absolutní data přepočteny na nominální HDP, což vytvořilo lepší podmínky pro komparaci a zohlednilo vývoj v daných ekonomikách.

Následující téma se týkalo vývoje poskytnutých úvěrů, ze kterých plynou bankám největší příjmy. Analyzované byly úvěry poskytnuté domácnostem a nefinančním podnikům. V případě Velké Británie byly první dopady finanční krize zaznamenány v roce 2008, ve kterém došlo k poklesu objemu poskytnutých úvěrů domácnostem a tempo růstu úvěrů podnikům se zpomalilo. Největší propad přišel v roce 2009, kdy byly meziroční změny objemu úvěrů záporné v případě domácností i nefinančních podniků. Oproti Velké Británii byl dopad na český bankovní systém zaznamenán až v roce 2009, v němž poklesl objem úvěrů poskytnutých nefinančním podnikům a tempo růstu úvěrů domácnostem se zpomalilo. Ve srovnání s Velkou Británií ovlivnila finanční krize v České republice více objemy úvěrů poskytované nefinančním podnikům než domácnostem. V případě Velké Británie docházelo k opačnému vývoji, v souhrnu větší propad zde zaznamenaly objemy úvěrů, které byly poskytnuty domácnostem. Pokles úvěrů byl v obou zemích zapříčiněn zhoršenými ekonomickými podmínkami, které způsobila pokles poptávky po úvěrech jak ze strany podniků, tak ze strany domácností.

Poslední část srovnávala poměr vkladů a úvěrů sledovaných zemí v rámci daného období. Výsledky ukázaly, že má Česká republika tento poměr vyšší než Velká Británie. V obou zemích jsou však hodnoty ukazatele na dobré úrovni, což znamená, že úvěry jsou dostatečně kryty vklady.

Všeobecnější pohled na srovnání dopadu současné finanční krize ve Velké Británii a České republice ukazuje, že je možné potvrdit tvrzení, že český bankovní systém nepocítil velké problémy. V případě Velké Británie totiž muselo dojít k využití

záchranných balíčků pro podporu finančního trhu, a to jak ze strany vlády, tak ze strany centrální banky. V případě České republiky byla opatření spíše provizorní a sloužila k potlačení případné paniky.

V souhrnu je tedy opravdu zřejmé, že dopady na český bankovní sektor v porovnání s dopady na bankovní sektor ve Velké Británii, nebyly tolik závažné.

6 Seznam použité literatury a zdrojů

Odborná literatura

- [1] DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 343 s. ISBN 978-80-7400-075-1.
- [2] DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2005. 681 s. ISBN 80-7201-515-X.
- [3] HEFFERNAN, Shelagh A. *Modern banking*. 1st ed.. Chichester: Wiley, 2005. 716 s. ISBN 0-470-09500-8.
- [4] JÍLEK, Josef. *Deriváty, hedžové fondy, offshorové společnosti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006. 206 s. ISBN 80-247-1826-X .
- [5] JÍLEK, Josef. *Peníze a měnová politika*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2004. 744 s. ISBN 80-247-0769-1.
- [6] MERVART, Josef. *České banky v kontextu světového vývoje*. 1. vyd. Praha: NLN s.r.o., 1998. 162 s. ISBN 80-7106-236-7.
- [7] POLOUČEK, Stanislav. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. 716 s. ISBN 80-7179-462-7.
- [8] REJNUŠ, Oldřich. Soudobá krize a její hodnocení z hlediska budoucího vývoje světové ekonomiky. In ČERVINEK, Petr; REJNUŠ, Oldřich; KRAJÍČEK, Jan (ed.). *Obchodování na komoditních burzách* : 25. 6. – 26. 6. 2009, Masarykova univerzita. Ekonomicko-správní fakulta. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 17-26. ISBN 978-80-210-5036-5.
- [9] REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 2. vyd. Praha: Management Press, 2001. 782 s. ISBN 80-7261-051-1.
- [10] RŮČKOVÁ, Petra. *Finanční analýza*. Metody, ukazatele, využití v praxi. 2. vyd. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2008. 120 s. ISBN 978-80-247-2481-2.

[11] VENCOVSKÝ, František; JINDRA, Zdeněk; NOVOTNÝ, Jiří; PŮLPÁN, Karel; DVOŘÁK, Petr a kol. *Dějiny bankovníctví v Českých zemích*. 1. vyd. Praha: Bankovní institut, a. s., 1999. 594 s. ISBN 80-7265-030-0.

Internetové zdroje

[12] BBC News. *Q&A: Are my savings safe?* Bbc.co.uk. [online]. 2011 [cit. 2011-25-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.bbc.co.uk/news/business-12099592>>.

[13] BICKNELL, Paul. *New Consumer Credit Directive 2008/48/EC*. Lawdit.co.uk. [online]. 2010 [cit. 2011-27-03]. Dostupný z WWW: <http://www.lawdit.co.uk/reading_room/room/view_article.asp?name=../articles/9958-new-consumer-directive.htm>.

[14] *Británie získá kontrolu nad Lloyds Banking Group*. Ihned.cz. [online]. 2009 [cit. 2011-21-02]. Dostupný z WWW: <<http://finweb.ihned.cz/c1-35408800-britanie-ziska-kontrolu-nad-lloyds-banking-group#comm>>.

[15] BUČKOVÁ, Veronika. *CDO a jeho souvislosti se vznikem současné hospodářské krize*. Finance.cz. [online]. 2009 [cit. 2010-28-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/217511-cdo-a-jeho-souvislost-se-vznikem-soucasne-hospodarske-krize/>>.

[16] ČERMÁK, Petr. *Jak poznat dobrou banku*. Penize.cz. [online]. 2009 [cit. 2011-20-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.penize.cz/investice/53528-jak-poznat-dobrou-banku>>.

[17] ČNB. *Monitoring centrálních bank, prosinec 2008*. Cnb.cz. [online]. 2008 [cit. 2010-29-11]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/monitoring_centralnich_bank/download/0804_mcb.pdf>.

[18] ČNB. *Informace a fakta*. Cnb.cz. [online]. 2010 [cit. 2011-13-02]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/publikace/download/10065_CNB_Fact_sheet_2010_CZ_web.pdf>.

- [19] ČTK. *Britská vláda získá většinový podíl v Royal Bank of Scotland*. Patria.cz. [online]. 2008 [cit. 2011-20-02]. Dostupný z WWW:<<http://www.patria.cz/Zpravodajstvi/1320807/ctk-britska-vlada-ziska-vetsinovy-podil-v-royal-bank-of-scotland.html>>.
- [20] GUARDIAN NEWS. *Darling increases savings protection*. [online]. 2008 [cit. 2011-25-03]. Dostupný z WWW:<<http://www.guardian.co.uk/money/2008/jul/01/savings.banks>>.
- [21] HOLANOVÁ, Tereza. *Finanční krize – co to je*. Blog.cz. [online]. 2009 [cit. 2010-20-11]. Dostupný z WWW: <<http://zelvinkaterinka.blog.cz/0911/financni-krize-co-je-to>>.
- [22] CHMELOVÁ, Jana. 2010. *Vliv bankovního sektoru na hospodářský růst*. Working paper č. 02, Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky. [cit. 2011-17-03]. Dostupný z WWW: <<https://is.muni.cz/do/econ/soubory/oddeleni/centrum/papers/02Chmelova.pdf>>.
- [23] *Velká Británie oznámila druhý záchranný plán*. Kurzy.cz. . [online]. 2009 [cit. 2011-10-03]. Dostupný z WWW: <<http://zpravy.kurzy.cz/160486-velka-britanie-oznamila-druhy-zachranny-plan/>>.
- [24] KIMBALL, Roger. *Who caused “the biggest financial crisis since the Great Depression?”*. Pajamasmedia.com. [online]. 2008 [cit. 2010-24-11]. Dostupný z WWW: <<http://pajamasmedia.com/rogerkimball/2008/09/29/who-caused-the-biggest-financial-crisis-since-the-great-depression/>>.
- [25] KOHOUTOVÁ, Zuzana. *Bankovní poplatky jsou v cizině průhlednější nebo dokonce žádné*. Idnes.cz. [online]. 2010 [cit. 2011-11-03]. Dostupný z WWW: <http://finance.idnes.cz/bankovni-poplatky-jsou-v-cizine-pruhlednejsi-nebo-dokonce-zadne-pxc-/bank.asp?c=A100112_1317369_bank_bab>.
- [26] KUČERA, Petr. *Češi platí nejvyšší bankovní poplatky ve střední Evropě*. Bankovnipoplatky.com. [online]. 2009 [cit. 2011-15-03]. Dostupný z WWW:<<http://www.bankovnipoplatky.com/cesi-plati-nejvyssi-bankovni-poplatky-ve-stredni-evrope-9711.html>>.

- [27] KVASNIČKA, Michal. *Možná poučení z britské monetární debaty první poloviny 19. století*. Muni. cz. [online]. 2004 [cit. 2011-14-02]. Dostupný z WWW: <http://www.econ.muni.cz/~qasar/wp/monetarni_kontroverze.pdf>.
- [28] LAUŠMANOVÁ, Monika. *Basel III může pozitivně ovlivnit řízení bank*. Ihned.cz. [online]. 2011 [cit. 2011-20-03]. Dostupný z WWW: <<http://bankovnictvi.ihned.cz/c1-50251200-basel-iii-muze-pozitivne-ovlivnit-rizeni-bank>>.
- [29] MARTINOVICHOVÁ, Martina. *Zachráníme, ale znárodníme*. Bankovnipoplatky.com. [online]. 2009 [cit. 2011-10-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.bankovnipoplatky.com/zachranime-ale-znarodnime-ekonom-8733.html?doporucit=1>>.
- [30] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Turbulentní období 1992-1993*. Businessinfo.cz. [online]. 2008 [cit. 2010-20-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/zavedeni-eura-v-cr/euro-turbulentni-obdobi-1992-93/1001759/51170/>>.
- [31] MUSILOVÁ, Alžběta. *Britská vláda si připravuje půdu pro znárodnění Northern Rock*. Ct24.cz. [online]. 2008 [cit. 2011-10-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.ct24.cz/ekonomika/6013-britska-vlada-si-pripravuje-pudu-pro-znarodneni-northern-rock/>>.
- [32] NACHER, Patrik. *Od začátku roku 2011 budou bankovní vklady ještě lépe chráněny*. Bankovnipoplatky.com. [online]. 2010 [cit. 2011-25-03]. Dostupný z WWW: <<http://bankovnipoplatky.com/od-zacatku-roku-2011-budou-bankovni-vklady-jeste-lepe-chraneny-12967.html>>.
- [33] ROD, Aleš. *Jak by si vedly naše banky bez poplatků?* Bankovnipoplatky.com. [online]. [cit. 2011-16-03]. Dostupný z WWW: <<http://bankovnipoplatky.com/exkluzivne-na-bpcom-jak-by-si-vedly-nase-banky-bez-poplatku-10891.html>>.
- [34] ROUBINI, Nouriel. *Krize nekončí, vracíme se do propasti*. Ihned.cz. [online]. 2010 [cit. 2010-20-11]. Dostupný z WWW: <<http://hn.ihned.cz/c1-43631870-krize-nekonci-vracime-se-do-propasti>>.

[35] SYKES, Ernest. *Banking And Currency*. Chestofbooks.com. [online]. 1905 [cit. 2011-12-02]. Dostupný z WWW: <<http://chestofbooks.com/finance/banking/Banking-And-Currency/index.html>>.

[36] Úřední věstník Evropské unie. *Sdělení Komise - Rekapitalizace finančních institucí během současné finanční krize: omezení podpory na nezbytné minimum a záruky proti neoprávněnému narušení hospodářské soutěže*. Europa.eu. [online]. 2009 [cit. 2010-29-11]. Dostupný z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:010:0002:0010:CS:PDF>>.

[37] VALOVÁ, Ivana. *Stabilita domácích bank měřená kapitálovou přiměřeností*. Sfinance.cz. [online]. [cit. 2011-19-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.sfinance.cz/zpravy/finance/200915-stabilita-domacich-bank-merena-kapitalovou-primerenosti/>>.

[38] ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD LONDÝN. *Velká Británie: Finanční a daňový sektor*. Businessinfo.cz. [online]. 2010 [cit. 2011-21-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/velka-britanie-financni-a-danovy-sektor/5/1000687/>>.

[39] ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD LONDÝN. *Velká Británie: Nezávislá bankovní komise zveřejnila předběžný návrh opatření*. Businessinfo.cz. [online]. 2011 [cit. 2011-27-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/velka-britanie/britanie-bankovni-sektor-opatreni/1000687/60344/>>.

[40] ZATLOUKAL, Jiří. *Bankovní vklady v Česku jsou pojištěny na dvojnásobek*. E15.cz. [online]. 2008 [cit. 2011-24-03]. Dostupný z WWW: <<http://finexpert.e15.cz/bankovni-vklady-v-cesku-jsou-pojisteny-na-dvojnásobek>>.

[41] ZEMÁNEK, Josef. *Hypoteční krize v USA. Příčiny, průběh, následky*. Euroekonom.cz. [online]. 2008 [cit. 2010-27-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-usa-hypoteky>>.

[42] *Země G20 mají plán reformy globálního finančního systému*. Euractiv.cz. [online]. 2008 [cit. 2010-28-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/zeme-g20-maji-plan-reformy-globalniho-financniho-systemu-005317>>.

Internetové stránky

www.bankofengland.co.uk

www.bis.org

www.cnb.cz

www.csas.cz

www.csob.cz

www.ecb.int

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

<http://group.barclays.com>

www.hsbc.com

www.investopedia.com

www.kb.cz

www.lloydsbankinggroup.com

www.rbs.com

www.unicreditbank.cz

Seznam zkratek a symbolů

Apod.	A podobně
BIS	Bank for International Settlements
BoE	Bank of England
CDO	Collateralized Debt Obligation
CPI	Consumer Prices Index
CRA	Community Reinvestment Act
Č.	Číslo
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSOB	Československá obchodní banka
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
EUR	Euro
FSA	Financial Services Authority
GBP	Libra šterlinků
HDP	Hrubý domácí produkt
KB	Komerční banka
Kč	Koruna česká
Mil.	Milion
Mld.	Miliarda
MPC	Monetary Policy Comittee
Např.	Například
ROA	Return on Assets
ROE	Return on Equity
RPI	Retail Pricex Index
TARP	Troubled Asset Relief Program
Tzv.	Takzvaný
USA	Spojené státy americké
USD	Americký dolar

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 28. dubna 2011

.....

Jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

Střelice 82, 671 53 okres Znojmo